

FORSIKRINGSMEGLERENS RETTLIGE STILLING - ved skadeforsikring

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 529
Leveringsfrist: 25.04.2012

Til sammen 17 568 ord

25.04.2012

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>4</u>
1.1	Kilder	5
1.2	Videre fremstilling	7
1.3	Avgrensning	8
<u>2</u>	<u>FORSIKRINGSMEGLINGENS BAKGRUNN</u>	<u>9</u>
2.1	Internasjonalt – historikk	9
2.2	Norge – historikk	11
<u>3</u>	<u>AKTØRENE I FORSIKRINGSFORHOLDET</u>	<u>13</u>
3.1	Forsikringstaker	14
3.2	Forsikringsselskapet	15
3.2.1	Forsikringsavtalen	15
3.3	Forsikringsformidlere	16
3.3.1	Forsikringsagenter – representanter for selskapet	18
3.3.2	Forsikringsmeglere – oppdragsgiverens representant	19
<u>4</u>	<u>OFFENTLIGRETTSLIGE KRAV TIL FORSIKRINGSMEGLERVIRKSOMHETEN OG FORSIKRINGSMEGLEREN</u>	<u>21</u>
4.1	Krav til forsikringsmeglervirksomheten	21
4.1.1	Tillatelse og konsesjon	21
4.1.2	Kvalifikasjonskrav til ledelsen	23
4.1.3	Hvilke forsikringsselskap forsikringsmeglerforetaket kan megle til	23

4.1.4	Tvungen ansvarsforsikring	24
4.2	Krav til den enkelte forsikringsmegler	27
4.2.1	Kvalifikasjonskrav	27
4.2.2	Hederligandel	28
4.2.3	Informasjonsplikt	28
4.2.4	God meglerskikk	30
4.3	Uavhengighet fra forsikringsselskapet	34
4.3.1	Forsikringsmeglerens godtgjørelse	39
<u>5</u>	<u>FORSIKRINGSMEGLERENS ROLLE SOM MELLOMMANN</u>	<u>43</u>
5.1	Betydningen av at forsikringsmegleren har fått fullmakt	43
5.2	Forsikringsmeglerens ansvar <i>før</i> forsikringsavtalen inngås	45
5.2.1	Opplysningsplikt overfor forsikringsselskapet	46
5.2.2	Informasjonsansvar overfor forsikringstaker	50
5.2.3	Forsikringsmeglerens selvstendige plikter før anbefaling av en forsikringsløsning	54
5.2.4	Forsikringsmeglerens utvidede informasjonsansvar	56
5.3	Forsikringsmeglerens oppfølging av forsikringsavtalen	59
5.4	Forsikringsmeglerens bistand når skade har skjedd	60
<u>6</u>	<u>FORHOLDET TIL TREDJEMANN</u>	<u>61</u>
<u>7</u>	<u>ANSVAR VED FORSØMMELSE</u>	<u>63</u>
7.1	Forsikringstakerens ansvar	63
7.1.1	Forsømt opplysningsplikt	64
7.2	Forsikringsmeglerens ansvar	65
7.2.1	Forsømt premiebetaling	67
7.3	Forsikringsselskapets ansvar	68

<u>8</u>	<u>BEFØYELSER VED PLIKTBRUDD</u>	<u>72</u>
8.1	Oppsigelse av megleravtalen	73
8.2	Erstatningsansvar	74
8.2.1	Ansvarsgrunnlag	74
<u>9</u>	<u>KONKLUSJON</u>	<u>76</u>
<u>10</u>	<u>LITTERATUR OG REFERANSELISTE</u>	<u>77</u>

1 Innledning

Tradisjonelt har forsikringsmeglere særlig hatt en sentral rolle i sjøfarts- og petroleumsvirksomhet.¹ På det norske landforsikringsmarkedet, det vil si alt som ikke er sjøfarts- og petroleumsvirksomhet, har kjøp av forsikring gjennom forsikringsmeglere vært mer uvanlig. I den grad de har blitt benyttet, har det særlig vært der forsikringstakeren har ønsket en forsikring i utenlandske markeder, som for eksempel ved privat forsikring av kunst.² I de senere år har det imidlertid vært en tendens til at flere og flere benytter seg av forsikringsmeglere også innen landforsikring. I utgangspunktet kan enhver forsikringstaker bruke forsikringsmegler, men det er i hovedsak store- og mellomstore bedrifter, samt kommuner og fylkeskommuner, som gjør bruk av forsikringsmeglernes tjenester fordi forsikringskontraktene i slike tilfelle gjerne er komplekse og har et stort omfang.³ De store foretakene har ofte ressurser til å forhandle frem gode forsikringsvilkår på egenhånd. For enkeltpersoner er det som regel enklest å kontakte forsikringsselskapet eller en agent direkte, da deres forsikringsavtaler som regel ikke er så omfangsrike og komplekse som bedriftene sine.⁴

Forsikringsmegleren utfører tjenester for forsikringstakeren, og er dennes representant. Hvor mye forsikringsmegleren skal gjøre, vil avhenge av det enkelte oppdrag.⁵ Både forsikringstaker og forsikringsselskap har gjensidig informasjonsplikt, og forsikringsmegleren vil som regel bistå partene ved formidling av informasjonen.

¹ Finstad (1994) s. 1

² Ofte av skattemessige grunner

³ NOU 2007:1 punkt 2.1

⁴ Se NOU 2007:1 punkt 2.1

⁵ Se NOU 2007:1 punkt 2.4.2

Informasjonen kan være feilaktig eller mangelfull, og det vil kunne oppstå spørsmål om det er forsikringsmegleren, forsikringsselskapet eller forsikringstakeren som blir ansvarlig. Det er også grunnleggende at forsikringsmegleren er uavhengig av forsikringsselskapet. Hvor uavhengig forsikringsmegleren faktisk er, er et interessant spørsmål i denne sammenheng, som vil bli gjort nærmere rede for.

Oppgaven er generell og vil belyse sentrale problemstillinger der forsikringstaker benytter forsikringsmegler ved kjøp av forsikring.

1.1 Kilder

Avhandlingen vil først og fremst behandle *Lov om forsikringsformidling av 10. juni 2005 nr. 41 (heretter "forsforml.")* med tilhørende *Forskrift om forsikringsformidling 09. desember 2005 nr. 1421*. Loven implementerte *Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/92/EF av 9. desember 2002 om forsikringsmegling (heretter "forsikringsformidlingsdirektivet")* i norsk rett. Direktivet vil derfor også få en sentral plass i oppgaven. Forsikringsmeglingsdirektivet er inntatt i EØS-avtalens vedlegg IX (finansielle tjenester) punkt 13 b.⁶

Ettersom forsikringsmegleren identifiseres med forsikringstakeren, vil også *Forsikringsavtaleloven av 16. Juni 1989 nr. 69 (heretter "FAL")* være relevant, da loven regulerer forsikringstakerens plikter. Annen privatrettslig lovgivning, som avtaleloven, vil kunne regulere forholdet mellom partene. Lover og praksis fra nærliggende rettsområder vil kunne tjene som eksempler.

Naturligvis vil også disse lovens forarbeider stå sentralt i avhandlingen, spesielt Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) om lov om forsikringsformidling. Også NOU 2007:1 om meglerprovisjon i forsikring vil være viktig. *Forslag til Europa-parlamentets og rådets direktiv om forsikringsmæglervirksomhed*⁷ KOM/2000/0511 endelig utg. - 2000/0213 (COD) vil også

⁶ Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) punkt 2.1

⁷ EU direktivets offisielle tittel på dansk

være relevant, da forslaget gir begrunnelser for bestemmelsene som er implementert i forsikringsformidlingsloven.

Internasjonal rett er etter alminnelig rettskildelære en relevant rettskildefaktor. Spørsmålet er hvilken vekt den skal ha i norsk rett. I denne avhandlingen er det spesielt de lands rett som bygger på forsikringsformidlingsdirektivet som er av interesse. I tolkningen er det verdt å merke seg at direktivet er et såkalt minimumsharmoniseringsdirektiv.⁸ Det innebærer at medlemsstatene kan ha mer utfyllende og strengere regler enn direktivet gir anvisning på. I den grad bestemmelsene er tilsvarende, vil rettspraksis og uttalelser fra disse landene kunne tjene som eksempel til problemstillinger som behandles i oppgaven. Dette gjelder spesielt dersom norsk praksis ikke gir løsning på problemet. Årsaken kan være at bruk av forsikringsmeglere innen landforsikring i Norge er relativt nytt fenomen. I tillegg synes det å være en tendens til at flere saker løses ”i minnelighet”.⁹

Forsikringsnemndspraksis, det vil si praksis fra avkortningsnemda, finansklagenemda og forsikringsskadenemda, er relevant rettskildefaktor. Det finnes flere dommer som til dels betydelig vektlegger nemdspraksis.¹⁰ Til tross for dette er imidlertid ikke sjelden retten fraviker nemdene sin praksis.^{11, 12} Hvor stor vekt uttalelsene vil ha, vil bero på en konkret helhetsvurdering. Momenter vil blant annet være om det var dissens om avgjørelsen, uttalelsens alder, om nemda følger fast praksis og om praksisen er akseptert av domstolene. I tillegg vil det være et moment hvilke andre rettskilder som finnes.

⁸ Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) jf. punkt 2.2. Medlemsstatene er forpliktet til gjensidig anerkjennelse av de i regelverk vedtatte på området i de andre medlemsstatene.

⁹ Med dette menes at forsikringsselskapene heller betaler kravet som måtte komme, og får saken ut av verden, enn å dra saken til rettsapparatet. Man unngår på denne måten negativ omtale, samt at man opprettholder kundeforhold.

¹⁰ I Rt. 1987 side 744, la Høyesterett for eksempel ”*betydelig vekt*” på at nemdspraksis ”i forsikringsvilkårene, må (...) ansees som innarbeidet gjennom lang tid”.

¹¹ Jf. bl.a. Rt. 1993 side 1482, hvor Høyesterett tillia nemdspraksis ”*begrenset betydning*” og Rt. 2000 side 70 hvor Høyesterett så helt bort fra nemdspraksis.

¹² Bull (2008) s. 53

Det finnes ikke spesielt mye litteratur om forsikringsmeglere innen landforsikring. Fredrik Bøckman Finstad sin avhandling om Forsikringsmeglerens rettslige stilling i sjø- og petroleumsforsikring har derfor vært en sentral kilde og inspirasjon til flere av emnene denne avhandlingen.

1.2 Videre fremstilling

De norske reglene om forsikringsmeglere bygger på regelverket som er utviklet i Den Europeiske Union (heretter "EU"). I det videre vil avhandlingen derfor se nærmere på forsikringsmeglingens bakgrunn, både nasjonalt og internasjonalt. Utviklingen på det norske markedet vil bidra til å gi en forklaring på hvorfor det er sparsomt med rettspraksis rundt forsikringsmeglere som driver med landforsikring. Dette er tema i kapittel 2.

En oversikt over de forskjellige aktørene i forsikringsforholdet vil være grunnleggende for en videre fremstilling, og vil bli behandlet i kapittel 3. Her vil også forsikringsmeglerens uavhengighet fra forsikringsselskapet behandles, et prinsipp som er gjennomgående for forsikringsmeglervirksomheten. Lovgiver stiller strenge krav for å kunne drive både forsikringsmeglervirksomhet og til utøvelsen av rollen som forsikringsmegler. Disse kravene blir gjennomgått i kapittel 4.

For å forstå hvilket ansvar som påligger forsikringsmegleren, er det nødvendig å se nærmere på hvilken funksjon megleren har i de ulike stadiene. En forsikringsmegler kan ha oppgaver både før, under og etter forsikringstakerens avtaleforhold med forsikringsselskapet. Forsikringsmegleren kan tenkes å være innehaver av flere typer mellommannsroller i forbindelse med sitt oppdrag. Han kan opptre som en nøytral informasjonsformidler, hvor det foreligger en plikt til å ivareta både forsikringsselskapets interesser og forsikringstakerens interesser. Dette behandles i kapittel 5.

Kapittel 6 tar for seg forsikringsmeglerens forhold til tredjemann. Dersom forsikringsmegleren ikke oppfyller sine plikter til den ene eller begge av partene, vil dette få virkning for forsikringsavtalens parter. Kapittel 7 vil kartlegge hvem som blir ansvarlig

for forsømmelse, mens kapittel 8 kort fastslår hvilke beføyelser forsikringstakeren kan gjøre gjeldende overfor forsikringsmegler dersom pliktene i kapittel 5 ikke er oppfylt.

1.3 Avgrensning

Megleroppgavene vil kunne variere avhengig av hvilket forsikringsområde det dreier seg om. Av plasshensyn vil derfor bare forsikringsmeglerens plikter ved skadeforsikring som behandles, og det avgrenses derfor mot personforsikring. Det avgrenses videre mot megling av sjø- og petroleumsrelaterte forsikringer. Øvrige avgrensninger vil hovedsakelig gjøres underveis.

2 Forsikringsmeglingens bakgrunn ¹³

I USA og noen land i Europa har det vært vanlig å benytte forsikringsmeglere i større utrekning enn hva som har vært tilfelle i Norge. Forsikringsmeglere har i disse landene vært brukt innen markedet for sjø- og petroleumsforsikring så vel som landforsikring. I tillegg har det vært vanlig at både forbrukere og profesjonelle aktører har benyttet seg av forsikringsmeglere sin ekspertise. Lovgivningen i de forskjellige landene var imidlertid sterkt sprikende, noe som hindret fri utveksling av forsikringstjenester og vanskeliggjorde etableringsfriheten innen EU. Det ble derfor behov for et felles regelverk som samordnet bestemmelser om utdanning og krav til registrering, for å gjøre det enklere å praktisere på tvers av landegrensene.

2.1 Internasjonalt – historikk

Både Storbritannia og USA har en lang historie med bruk av forsikringsmeglere. Lloyd's of London,¹⁴ som i dag er verdens ledende spesialistforsikringsmarked, hadde sin begynnelse i 1688 i et lite kaffehus. Her kunne skipsredere treffe personer med kapital som var villige til å forsikre dem. Markedskonseptet med forsikringsmeglere¹⁵ slik man ser det på Lloyd's markedet i dag, ble utviklet i begynnelsen av 1770-tallet. I USA introduserte Henry Marsh meglerkonseptet allerede i 1897. Forsikringsmeglerne har i disse landene hatt en sentral rolle ved plasseringen av maritime risiki.¹⁶ Tanken var at forsikringsmegleren skulle

¹³ Om dette, se særlig KOM/2000/0511, jf. punkt 1

¹⁴ Link til Lloyds webside: <http://www.lloyds.com>

¹⁵ Mesteparten av forretningsvirksomheten innenfor Lloyd's plasseres ved hjelp av en forsikringsmegler. I tillegg til å være regulert av nasjonale regler, må meglerne oppfylle Lloyds sine egne kvalifikasjonskrav.

¹⁶ Finstad (1994) s. 15

representerer kunden ved kjøp av forsikring, snarere enn å opptre som en selger av forsikring.¹⁷

EU har fra 1976 hatt bindende felles regler om forsikringsmeglere i direktiv 77/92/EØF ”om foranstaltninger med henblikk på å lette den faktiske utøvelse av etableringsfriheten og den frie utveksling av tjenesteytelser innenfor virksomhet som forsikringsagent eller forsikringsmegler, herunder navnlig overgangsforanstaltninger for disse former for virksomhet”.¹⁸ Disse reglene hadde ikke blitt oppdatert siden de ble vedtatt, og behovet for å få oppdaterte og klare felles regler for forsikringsmeglere ble større i kjølvannet av virkeliggjørelsen av det indre markedet EU.¹⁹

Forsikringsselskapene fikk etterhvert muligheten til å utøve forsikringsvirksomhet overalt i EU, gjennom etablering av filial eller i kraft av den frie utveksling av tjenesteytelser. Forsikringsmeglerne var imidlertid underlagt sprikende nasjonale lovverk, noe gjorde det vanskelig å utøve forsikringsmegling på tvers av landegrensene. Resultatet var følgelig at antallet grenseoverskridende transaksjoner ble svært begrenset, noe som stod i kollisjon med målsetningen om å etablere et felles indre marked for forsikringstjenester. Et felles regelverk skulle sikre fri utveksling av forsikringstjenester på tvers av landegrensene gjennom å skape en innbyrdes lik tilnærming i medlemslandenes nasjonale bestemmelser. I tillegg ville integrering av de finansielle tjenesteytelser i EU sikre den europeiske økonomiske konkurranseevne og sosiale tilhørighet.²⁰

Dette førte til at Europaparlaments- og rådsdirektiv om forsikringsmegling 2002/92/EF ble vedtatt 9. desember 2002. Formålet med det nye direktivet²¹ var blant annet ”å styrke

¹⁷ Finstad (1994) s. 15

¹⁸ Link til direktivet på Eur-lex: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0092:DA:HTML>

¹⁹ Arbeidet med virkeliggjøringen av det indre marked begynte i EF i 1985

²⁰ KOM/2000/0511, jf. punkt 1

²¹ Direktiv 2002/92/EF

*forsikringsmeglernes mulighet til å benytte seg av reglene om etableringsadgang og adgang til å yte tjenester i det indre marked”.*²²

2.2 Norge – historikk

Bestemmelser om forsikringsmeglerens virksomhet var tidligere regulert i forsikringsmeglingsforskriften av 1995.²³ Forskriften bygget på direktiv 77/92/EØF²⁴ og Kommisjonsrekommendasjon 92/48/EØF om forsikringsmeglere. Forskriften tok for seg forsikringsmegling i snever forstand.

Tidligere forelå det et forbud mot å megle landforsikring til selskaper som ikke hadde konsesjon til å drive forsikringsvirksomhet i Norge, med unntak av ”skadeforsikringer i næringsvirksomhet”. Man hadde imidlertid muligheten til å megle til selskaper som hadde konsesjon i Norge, men disse var det få av, da forsikringsbransjen i Norge i stor grad har vært et nasjonalt anliggende.²⁵ Det var derfor ikke særlig konkurranse mellom forsikringsselskapene som drev med landforsikring. Da var det heller ikke et marked for forsikringsmeglere.

Meglingsforbudet ble opphevet på 1980 tallet. Det ble med opphevingen lettere for utenlandske forsikringsmeglere å etablere og yte sine tjenester i Norge.²⁶ Som en følge av dette var utenlandske forsikringsaktører raskt ute og opparbeidet seg betydelige markedsandeler i det norske markedet. Det er imidlertid lite som tyder på at norske forsikringsmeglervirksomheter i tilsvarende grad har gjort det samme i Europa.²⁷

²² Ot.prp. nr 55 (2004-2005) jf. punkt 2.2

²³ Hjemmel for forskriften var lov av 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet § 2-4.

²⁴ *Direktiv om foranstaltninger med henblikk på å lette den faktiske utøvelse av etableringsfriheten og den frie utveksling av tjenesteytelser innenfor virksomhet som forsikringsagent eller forsikringsmegler, herunder navnlig overgangsforanstaltninger for disse former for virksomhet*

²⁵ NOU 1983:52

²⁶ Langeland ”Det norske og europeiske forsikringsmarkedet i forandring” TFF 2007-2

²⁷ Sev Dahl, som siden ble kjøpt opp av Willis var imidlertid en respektert norsk aktør

Reguleringen av forsikringsmeglingsbransjen har etter 1990-tallet i stor grad blitt et europeisk anliggende, fremdrevet av EU. For Norge sin del har dette skjedd gjennom EØS-avtalen,²⁸ som trådte i kraft samtidig med EØS-loven 1. januar 1994.²⁹

²⁸Link til EØS-avtalen: <http://www.lovdata.no/all/hl-19921127-109.html#map001>

²⁹ Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven) av 27. november 1992 nr. 109

3 Aktørene i forsikringsforholdet

Etter FAL § 1-2 som blant annet angir partene i et forsikringsforhold, finner man forsikringstakeren på den ene siden, jf. bestemmelsens litra b), og selskapet på den andre, jf. bestemmelsens litra a). Også tredjemann kan være gitt rettigheter under forsikringsavtalen, enten i stedet for eller i tillegg til forsikringstakeren. Tredjemanns rettigheter er regulert i FAL kapittel 7. Mellommenn har imidlertid ingen definert rolle i FAL.

Forsikringsformidlere er mellommenn mellom forsikringstakeren og forsikringsselskapet. Forsforml. sonderer mellom forsikringsagenter, forsikringsmeglere og gjenforsikringsmeglere. I avhandlingen vil det bli gjort en avgrensning mot og sett bort fra gjenforsikringsmeglere, da de i hovedsak vil drive tilsvarende aktivitet som forsikringsmeglere, men knyttet til gjenforsikringsavtaler og ikke forsikringsavtaler.^{30 31}

Forsikringsagenter er særskilte representanter for forsikringsselskapet. Disse kan enten være selvstendige, eller knyttet opp mot ett bestemt forsikringsselskap på permanent basis.

Forsikringsmeglere er en fysisk eller juridisk person som formidler forsikringer på vegne av forsikringstakeren. Forsikringsmegleren skal være uavhengig av forsikringsselskapene for å ivareta forsikringstakeren sine interesser overfor forsikringsselskapet på best mulig måte.

³⁰ Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) jf. punkt 3.3

³¹ De er m.a.o. mellommenn mellom ulike forsikringsselskap

Avhandlingen vil i det følgende gi en oversikt over ulike aktørenes funksjon i forsikringsforholdet. Oversikten vil være grunnleggende for den videre behandlingen av forsikringsmeglerens rettslige stilling. Skillet mellom forsikringsagenter og forsikringsmeglere er spesielt viktig, da de representerer hver sin side av forsikringsavtalen. Forsikringsagenten representerer forsikringsselskapet og forsikringsmegleren representerer forsikringstakeren. Det vil også bli sett generelt på forsikringsavtalen, som er grunnlaget mellom forsikringsselskapet og forsikringstakeren. Begge parter har plikter etter forsikringsavtalen, og kjennskap til den vil derfor viktig å forstå betydningen hvilke plikter som påhviler forsikringsmegleren.

3.1 Forsikringstaker

FAL § 1-2 bokstav b) gir en definisjon av begrepet *"forsikringstaker"* som *"den som inngår en individuell eller kollektiv forsikringsavtale med selskapet"*. Forsikringstakeren kan være alt fra store selskaper som forsikrer store verdier og næringsrisiko, til privatpersoner som ønsker å forsikre innbo, gjenstander, verdier eller ansvar og omkostninger.

Forsikringstakeren vil ofte være den samme som *"sikrede"*, det vil si *"den som etter forsikringsavtalen vil ha krav på erstatning eller forsikringssum"* i henhold til FAL § 1-2 litra c) første punktum. I ansvarsforsikring er sikrede *"den hvis erstatningsansvar er dekket"*, jf. FAL § 1-2 litra c) annet punktum.

Sikrede vil også kunne være tredjeperson som er gitt rettigheter etter en ferdig tegnet forsikringsavtale, for eksempel hvor en person tegner ansvarsforsikring, mens skadelidte etter FAL § 7-6 har et direktekrav overfor skadevolders forsikringsselskap. Et annet eksempel er lovpålagt ansvarsforsikring er bilforsikring, jf. Lov om ansvar for skade som motorvogn fører av 3. februar 1961 (heter *"BAL"*).

3.2 Forsikringsselskapet

FAL § 1-2 litra a) definerer selskapet som ”*den som ved avtalen påtar seg å yte forsikring*”.

Også på selskapssiden kan flere være involvert. Forsikringsselskapene kan spre sin risiko utover andre forsikringsselskap gjennom gjenforsikringsavtaler. Gjenforsikring³² innebærer enkelt sagt at et forsikringsselskap sin risiko, også kan være helt eller delvis forsikret. På denne måten dekkes en stor utbetaling i praksis av flere forsikringsselskap, selv om det bare er ett selskap som blir direkte utsatt for ulykken og som utad fremstår som risikotaker.³³

Dersom verdiene som skal forsikres blir så store at det enkelte selskap ikke finner det forsvarlig å bære risikoen alene, kan risikoen spres over flere selskaper, kalt *koassuranse* (andelsforsikring). Dette gir en trygghet for alle parter, ved at flere selskaper er ansvarlige overfor kunden, men bare for sin del av det som forsikres.³⁴

3.2.1 Forsikringsavtalen

En forsikring inngås gjerne for en bestemt periode, og perioden har betydning for fastlegging av selskapets ansvar.³⁵ tillegg må forsikringen dekke den aktuelle skaden. Dette reguleres i forsikringsavtalen, og det er således grunnleggende at det foreligger en forsikringsavtale mellom forsikringsselskapet og forsikringstaker. Det er bare forsikringstakeren og forsikringsselskapet som er parter i forsikringsavtalen.

Når en forsikringsavtale blir inngått mellom en forsikringstaker og et forsikringsselskap, sender selskapet ut et forsikringsbevis i henhold til FAL § 2-2.³⁶ I tillegg til

³² Et annet begrep for gjenforsikring er reassuranse, om dette se Bull (2008) s. 94 flg.

³³ ECON-notat nr. 2005-020 (2005)

³⁴ ECON-notat nr. 2005-020 (2005), et annet begrep på dette er “Quata Share” reassuranse

³⁵ Bull, *Innføring i forsikringsrett. Utkast til en lærebok*. (2003) s 145

³⁶ Bestemmelsen regulerer regler for forsikringsbeviset.

forsikringsbeviset vil forsikringsvilkårene fastlegge omfanget av forsikringsavtalen. Vilkårene vil vanligvis være standardvilkår som ensidig er utarbeidet av forsikringsselskapet. Det finnes imidlertid unntak. I sjøforsikring har det for eksempel vært en tradisjon å samarbeide med forsikringstaker om de sentrale forsikringsvilkårene. Resultatet blir et såkalt ”agreed document”.^{37 38}

Forsikringsmeglere har ofte egne spesialfelt som de har grunnleggende kunnskap om. Dette gjør at de har gode forutsetninger for å kunne samarbeide med forsikringsselskapene for å få individuelt tilpassede forsikringsavtaler på forsikringstakerens vegne.³⁹

Det er imidlertid verdt å merke seg at det ikke alltid er grunnlag for å forhandle med forsikringsselskapene. Dersom man representerer en forsikringstaker som flere forsikringsselskaper ønsker som kunde, vil forutsetningene for forhandlinger være gode. Dersom man derimot har en oppdragsgiver som har spesielle forsikringsønsker, kan oppgaven med å skaffe forsikring være utfordring nok.

3.3 Forsikringsformidlere

Begrepet ”*forsikringsformidling*” er videreført med samme ordlyd i forsforml. § 1-2 nr. 1 som en samlebetegnelse på alle de ulike mellommenn som omfattes av den norske loven.⁴⁰ Forsikringsformidlingsdirektivet bruker begrepet *forsikringsformidling* i artikkel 2 nr. 3 som en funksjonell definisjon om alle aktørene som omfattes av direktivet, herunder forsikringsmeglere, forsikringsagenter, gjenforsikringsformidlere og underagenter.⁴¹

”virksomhet som består i å legge fram, foreslå eller utføre annet forberedende arbeid i forbindelse med inngåelse av forsikringsavtaler, eller å inngå slike avtaler,

³⁷ Bull, *Innføring i forsikringsrett. Utkast til en lærebok*. (2003) s. 118

³⁸ Jf. også Rt. 2006 side 690 hvor Høyesterett i avsnitt 63 flg. legger NSBs hovedavtale til grunn for tolkningen.

³⁹ Finstad (1994) s. 5 og 6

⁴⁰ Ot.prp. nr 55 (2004-2005) punkt 3.1

⁴¹ KOM/2000/0511, jf. punkt 2

eller å bistå ved forvaltningen og gjennomføringen av slike avtaler, særlig i forbindelse med et skadetilfelle”⁴²

Direktivet har i utgangspunktet ikke noe skarpt skille mellom forsikringsagent og forsikringsmegler. Kommisjonen begrunner dette med at:

”Det synes ikke at være muligt at oppstille en klar og utvetydig sammenheng mellom agenter og formidlere i alle medlemsstaterne. Det fremkommer faktisk hyppigt at mæglere opptreder som agent indenfor visse typer af risici og som formidler inden for andre risici. Dette er grunden til at der ikke opereres med denne sondring i dette forslag

Det afgjørende for forsikringstakeren er i forbindelse med den enkelte risiko å vide, om han har at gøre med en mægler, som ræpræsenterer et mindre antal virksomheder, eller om han har at gøre med en person, som har mulighed for at rådgive ham ud fra en bred og selvstændig risikoanalyse.”⁴³

Et slikt skille er regulert i direktivets artikkel 12 som tar for seg forsikringsformidlerens informasjonsplikt. Denne bestemmelsen vil drøftes nærmere i punkt 4.2.3 om forsikringsmeglerens informasjonsplikt.

Ettersom skillet mellom forsikringsmegler og forsikringsagent ikke er helt klart definert i direktivet, var det et ønske om å få et klarere skille mellom forsikringsmeglere og forsikringsagenter i den norske loven som inkorporerte direktivet da loven ble vedtatt i 2005.

⁴² Direktiv 2002/92 EF artikkel 2 nr. 3

⁴³ Sitat fra den offisielle danske teksten

⁴³ KOM/2000/0511, jf. punkt 2

Etter en naturlig språklig forståelse av ordlyden, kan alle som i sin virksomhet formidler forsikring, som for eksempel eiendomsmeglere som formidler eierskifteforsikring, omfattes av loven. Forsforml §1-1 er ment å gjøre en rimelig avgrensning mot «annet forberedende arbeid i forbindelse med inngåelse av forsikringsavtaler» i § 1-2 nr. 1.⁴⁴ For å bli omfattet av forsforml. må man altså falle inn under en av de andre definisjonene i §1-2 nr. 2 til 4.

3.3.1 Forsikringsagenter – representanter for selskapet

Forsforml. § 1-2 nr. 4 bygger på forsikringsformidlingsdirektivet artikkel 12 nr. 1 annet ledd punkt ii).⁴⁵ Bestemmelsen definerer forsikringsagentvirksomhet slik:

”Forsikringsagentvirksomhet: forsikringsformidlingsvirksomhet som består i å tilby forsikringsprodukter for og på vegne av et eller flere forsikringsselskap.”

Det følger av en naturlig språklig forståelse av ordlyden *”for og på vegne av”* i forsforml. at forsikringsagenter representerer forsikringsselskapene. Dette understrekes av departementets uttalelse i forarbeidene; *”En forsikringsagent handler på vegne av ett eller flere selskap, og er dermed nært knyttet til forsikringsselskapet.”*⁴⁶

Representasjonen kan gjøres på forskjellig måte. Forsikringsagentene kan være et frittstående selskap som formidler en type forsikring på vegne av et forsikringsselskap. Det kan for eksempel være eiendomsmeglere som formidler eierskifteforsikring til sine kunder. Forsikringsagenter kan også selge ett bestemt forsikringsprodukt, som reiseforsikring, båtforsikring eller eierskifteforsikring på vegne av flere forsikringsselskap. Forsikringsagenter kan også ha permanent tilknytning til et forsikringsselskap og selge ulike produkter bare på vegne av dette.⁴⁷

⁴⁴ Gyldendals lovkommentar til forsforml. § 1-1 note 3

⁴⁵ Ot.prp. nr 55 (2004-2005) jf. punkt 3.4.3

⁴⁶ Ot.prp. nr 55 (2004-2005) jf. punkt 3.4.5

⁴⁷ Bull (2008) s. 96

Forsikringsagentene blir betalt av forsikringsselskapene, enten gjennom provisjon eller godtgjørelse knyttet til den enkelte forsikringsavtale han inngår.⁴⁸

3.3.2 Forsikringsmeglere – oppdragsgiverens representant

En forsikringsmegler er en forsikringsformidler som normalt opptrer på vegne av forsikringstakeren.⁴⁹ Forsikringsformidlingsloven § 1-2 nr. 2, som bygger på forsikringsformidlingsdirektivet artikkel 12 nr. 1 bokstav e alternativ i) og iii), definerer forsikringsmeglerrollen slik:

Forsikringsmegler: ”forsikringsformidlingsvirksomhet som består i å gi kunden råd ut fra en analyse av et så stort antall av de på markedet disponible forsikringsløsninger som mulig, eller virksomhet som består i å presentere kunden for forsikringsløsninger fra et eller flere forsikringsselskaper, uten at det er inngått uttrykkelig avtale med forsikringsselskapene om dette”.

Hovedforskjellen mellom forsikringsmegler og forsikringsagent er at forsikringsmegleren er forsikringstakeren sin representant, mens forsikringsagenten er forsikringsselskapets representant. Skillet er imidlertid ikke alltid like klart, noe blant annet Rt 2011 side 1198 er et eksempel på. Dommen omtales spesielt i punkt 4.3.

3.3.2.1 Megleravtalen

Det rettslige grunnlaget for at forsikringsmegleren skal kunne inngå en forsikringsavtale for forsikringstakeren, er megleravtalen. Tidligere ble det sjelden eller aldri inngått en konkretisering av forsikringsmegleroppdraget i skriftlig kontrakt, oppdragene var i stor grad basert på ”tillit og troverdighet”.⁵⁰ I dag vil det absolutte flertall av meglerforetak benytte seg av megleravtaler.

⁴⁸ Bull (2008) s. 96

⁴⁹ NOU 2007:1 jf. punkt 2.1

⁵⁰ Finstad (1994) s. 12

Det er fastsatt i *Forsikringsmeglernes Etiske retningslinjer*⁵¹ at meglerfullmakter bør være skriftlige, jf. retningslinjene § 3-1. Megleravtalene gjerne standardisert og regulerer i ulik detaljgrad meglerens og forsikringstakerens oppgaver og plikter, avtalens omfang og varighet, fastsettelse av meglerhonorar og konsekvenser av pliktbrudd. I tillegg omhandler avtalene ofte forholdet til lovgivningen, herunder tillatelse til å drive som forsikringsmegler av Finanstilsynet, og tvisteløsning.

Megleravtalen kan sammenlignes med advokatbransjens bruk av skriftlig oppdragsbekreftelse, som medlemmer av Advokatforeningen er pålagt å gi. Forskjellen er imidlertid at det ikke foreligger noe påbud for forsikringsmeglere å gi skriftlig avtale, kun en oppfordring.

I tillegg til megleravtalen, foreligger ofte en ”oppdragsspesifikasjon” (heretter ”fullmakt”) som gir forsikringsmegleren fullmakt til å innhente tilbud fra forsikringsselskaper, plassere og forvalte de aktuelle forsikringene på forsikringstakerens vegne.⁵² Denne fullmakten bør også være skriftlig, jf. *Forsikringsmeglernes Etiske retningslinjer* § 3-1.

⁵¹ Forsikringsmeglernes Etiske retningslinjer er utarbeidet av Norske Forsikringsmeglernes Forening,.

⁵² Personlig meddelt megleravtale fått av forsikringsmegler etter møte februar 2012

4 Offentligrettslige krav til forsikringsmeglervirksomheten og forsikringsmegleren

Dette kapitlet vil behandle de offentligrettslige reguleringene som enkelte forsikringsmeglingsforetak og forsikringsmeglere for å kunne drive med forsikringsformidling er underlagt. I det følgende vil blant annet plikten til å registrere forsikringsmeglerforetaket og kravet til ansvarsforsikring bli behandlet. I tillegg vil det bli redegjort for om krav til egnethet for forsikringsmeglere og krav til selve utførelsen, herunder hva som ligger i begrepet god meglerskikk. Til slutt forsikringsmegleren uavhengige stilling bli behandlet.

4.1 Krav til forsikringsmeglervirksomheten

Forsikringsmeglervirksomheter er underlagt et detaljert regelverk for å sikre en høy grad av profesjonalisme og kompetansenivå, både gjennom forsikringsformidlingsloven og forsikringsformidlingsforskriften. Disse kravene behandles i det følgende.

4.1.1 Tillatelse og konsesjon

Et vilkår for å drive med forsikringsmeglervirksomhet er at man har tillatelse til å drive fra Finanstilsynet, jf. forsforml. § 2-1 første ledd. Dette er i overensstemmelse med hva som er fastsatt i forsikringsformidlingsdirektivet artikkel 3 nr. 1⁵³ sammenholdt med artikkel 7 nr. 2.⁵⁴

⁵³ Artikkel 3 nr. 1: *"Forsikrings- og genforsikringsformidlere skal i deres hjemland registreres hos en kompetent myndighet som defineret i artikel 7, stk. 2"*.

⁵⁴ Artikkel 7 nr. 2: *"De i stk. 1 omhandlede myndigheder skal være enten offentlige myndigheder eller organer, der er anerkendt i den nationale lovgivning eller anerkendt af en offentlig myndighed, som udtrykkeligt har beføjelse hertil efter den nationale lovgivning. De må ikke være forsikrings- eller genforsikringsselskaber"*

Forsforml. § 2-1 annet ledd bestemmer hvilke opplysninger en søknad om tillatelse skal inneholde, jf. § 2-2. Det følger videre i tredje ledd at forsikringsmeglingsvirksomheten kan igangsettes når vilkårene i annet ledd er oppfylt og foretaket har mottatt bekreftelse fra Finanstilsynet. § 2-1 fjerde ledd fastsetter at Finanstilsynet ”skal registrere foretaket og den eller de i ledelsen som er ansvarlig for forsikringsmeglingsvirksomheten”. Det følger forutsetningsvis av bestemmelsen at dersom et forsikringsmeglingsforetak ikke er registrert hos Finanstilsynet, har det ikke tillatelse til å drive forsikringsmeglingsvirksomhet i Norge. Dersom de har fått tillatelse, oppfyller de også kravene som stilles etter loven, i henhold til § 2-2.^{55 56}

Det er bare krav til registrering av selve foretaket, og ikke av den enkelte forsikringsmegler. Det ble vurdert om man skulle registrere den enkelte forsikringsmegler slik det ble krevet i Danmark, men departementet anså det lite hensiktsmessig. Dette er i forarbeidene begrunnet med at:

”En slikt krav vil (...) bryte med det som kreves ellers av sammenlignbare virksomheter i Norge. Det stilles ikke slike krav til verken eiendomsmeglere eller fondsmeglere”⁵⁷

Forsikringsformidlingsdirektivet artikkel 3 nr. 1 fastsetter at alle forsikringsmeglingsforetak skal registreres hos sine hjemland.⁵⁸ Registreringsordningen vil det gjøre det lettere

⁵⁵ Etter et søk på Finanstilsynets hjemmesider er det pr. d.d. 67 registrerte forsikringsmeglingsforetak i Norge (link: www.finanstilsynet.no)

⁵⁶ Med forbehold om at forholdene ikke forandrer seg etter at de fikk konsesjon

⁵⁷ Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) punkt 4.5

⁵⁸ Direktivets artikkel 2 nr. 9 definerer hva som ligger i begrepet »hjemland«: a) Hvis formidleren er en fysisk person: den medlemsstat, hvor formidleren har sin bopæl, og hvor han driver virksomhet. b) Hvis formidleren er en juridisk person: den medlemsstat, hvor den juridiske person har sit vedtægtsmæssige hjemsted, eller, hvis den i henhold til denne medlemsstats lovgivning ikke har noget vedtægtsmæssigt hjemsted, den medlemsstat, hvor dens hovedkontor er beliggende

for forsikringsmeglere å drive megling på tvers av landegrensene. Man vil da kunne være sikker på at foretaket oppfyller kravene de enkelte land setter for å drive med forsikringsmeglingsvirksomhet, og som minst kravene som er inntatt i direktivet.⁵⁹ Registreringen vil også føre til at det er lettere for Finanstilsynet å drive offentlig tilsyn med foretakene i henhold til forsforml. § 9-2.

4.1.2 Kvalifikasjonskrav til ledelsen

Forsforml. § 3-1 stiller kvalifikasjonskrav og vandelskrav til forsikringsmeglingsforetakets ledelse. Bestemmelsens første ledd fastslår at: *”Daglig leder og eventuell annen person som faktisk leder forsikringsmeglingsvirksomheten skal ha generell kunnskap om forsikringsmegling”*. I annet ledd er det regulert at det er opp til Finanstilsynet å gi nærmere regler om hvilke nærmere krav som må oppfylles.

4.1.3 Hvilke forsikringsselskap forsikringsmeglerforetaket kan megle til

Forsforml. § 5-3 regulerer hvilke forsikringsselskap forsikringsmeglingsforetaket kan megle til. Bestemmelsen viderefører reglene om dette i den tidligere forsikringsmeglingsforskriften §§ 9, 10 og 11.

Hovedregelen er at *”Forsikring kan **bare** megles til forsikringsselskap med hovedsete i EØS-stat og til norsk filial av utenlandsk forsikringsselskap med konsesjon etter forsikringsvirksomhetsloven § 12-1”*⁶⁰ jf. forsforml. § 5-3 første ledd første punktum (min utheving). Typiske eksempler på virksomheter med filial i Norge er If forsikring som har hovedkontor i Stockholm, men eies av finske Samp Abp. og Tryg forsikring (tidligere Tryg Vesta), som er en filial av det danske forsikringskonsernet Tryg.

⁵⁹ Direktivet et minimumsharmoniseringsdirektiv, jf. punkt 1.1

⁶⁰ Forsikringsvirksomhetsloven av 10. Juni 1988 nr. 39 er nå opphevet. Ny bestemmelse er inntatt i forsikringsvirksomhetsloven av 10. Juni 2005 nr. 44 § 2-4.

4.1.4 Tvungen ansvarsforsikring

Med tvungen ansvarsforsikring menes ansvarsforsikring som er tegnet av forsikringstakeren for å oppfylle pålegg gitt i eller i medhold av lov.⁶¹ Gjennom en slik forsikring overtar et forsikringsselskap profesjonsutøverens potensielle økonomiske ansvar overfor kontraktspart eller tredjemann.⁶²

I forsikringsformidlingsloven er plikten til å tegne ansvarsforsikring regulert i kapittel 4. Etter § 4-1 annet ledd må forsikringen tegnes av alle virksomheter med hovedsete i EØS-stat, og som er gitt tillatelse til å drive forsikringsvirksomhet i og er underlagt myndighetstilsynet i denne EØS-staten. I Norge er det Finanstilsynet som utfører tilsynet. Forsikringsmeglingsforetaket må sende gyldig forsikringsbevis til Finanstilsynet hvert år, jf. § 4-1 tredje ledd. Dette innebærer at dersom forsikringsmeglerforetaket ikke har forsikring, vil de heller ikke kunne drive virksomheten. Det er en trygghet for brukerne av forsikringsmeglertjenesten. De kan enkelt få tilgang til sikkerhetsstillelsen, herunder hvilken institusjon som har stilt sikkerheten.⁶³ For meglerforetakene er det imidlertid ikke alltid lett å finne forsikringsselskap som tilbyr ansvarsforsikring, spesielt i et lite forsikringsland som Norge. Det kan by på problemer at ansvarsforsikringen plasseres i samme forsikringsselskapet som tilbyr forsikring til forsikringsmeglerens oppdragsgiver. I verste fall kan man da bli stående uten ansvarsforsikringsdekning, noe som er svært uheldig og kan få store konsekvenser.

Forsforml. kapittel 4 fastsetter at foretaket skal ha forsikringer i medhold av bestemmelsene i §§ 4-2 til 4-5 både før igangsettelse av virksomheten og så lenge virksomheten pågår. I tillegg stiller § 4-5 fjerde ledd krav om at ansvarsforsikringen skal dekke krav som fremsettes mot forsikringsmegleren i en periode på fem år etter opphør av forsikringsmeglervirksomheten.

⁶¹ NOU 2002: 21

⁶² Antzen, (2000) s. 22

⁶³ Høringsnotat Kredittilsynet 22. mars 2004 punkt 5.3

Dette reiser spørsmål om i hvilken grad forsikringsselskapene som har ansvarsforsikringen har adgang til å påberope seg foreldelse når et krav blir meldt til forsikringsselskapet. Problemstilling er for omfattende til å gå inn på i denne avhandlingen, men det bør kort nevnes at den alminnelige foreldelsesfristen er 3 år, jf. FAL § 8-6 annet ledd, jf. første ledd, men i noen tilfeller kan fristen være på 10 år. Det kan derfor se ut til at foreldelsesreglene i forsikringsformidlingsloven ikke er godt nok harmonisert med det norske foreldelsesinstituttet.⁶⁴

4.1.4.1 Ansvarsforsikringens dekning og størrelse

Forsikringsmeglerforetaket skal etter forsforml. § 4-2 første ledd ha ansvarsforsikring som dekker *yrkesmessig uaktsomhet*⁶⁵ overfor oppdragsgiveren eller andre som utleder sin rett fra oppdragsgiver. Uaktsomheten kan være utvist av foretaket selv, meglerne som jobber for foretaket, eller andre ansatte i foretaket. Uaktsomheten kan være simpel eller grov. Forsikringen behøver etter ordlyden ikke omfatte forsett, med unntak av dersom forsikringsmeglerforetaket behandler klientmidler, jf. bestemmelsens annet ledd.⁶⁶

I henhold til forarbeidene⁶⁷ begrunnes at det ikke stilles krav om forsikring som dekker tap som følge av forsettlige handlinger utover underslag med at det er for dyrt å sikre seg mot forsettlige handlinger, og at det ikke står i forhold til behovet for slik forsikring.

Dersom forsikringsmeglerforetaket behandler klientmidler, skal det også ha forsikring som *”dekker **underslag** av klientmidler begått av ansatte eller andre som utfører arbeid, oppdrag eller tillitsverv for forsikringsmeglingsforetaket”*. Forsikringen dekker etter ordlyden bare underslag. Forsikringsmegleren kan til tider ha store midler på klientkonto, og de har da ansvaret for disse midlene. Et interessant spørsmål i denne sammenheng er om midlene er sikret godt nok mot andre tilfeller enn underslag. Av plasshensyn nevnes det

⁶⁴ Se også FAL § 8-6 siste ledd som henviser til foreldelsesloven av 18. mai 1979 nr. 18.

⁶⁵ Se mer om uaktsomhet under punkt 4.1.3

⁶⁶ Se Gyldendals lovkommentar til forsforml. § 4-2 note 18

⁶⁷ Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) punkt 5.2.5

bare kort at Banksikringsfondet i Norge dekker 2 millioner per konto, og dette beløpet vil komme til kort da beløpene på klientkontoene kan være godt over dette. Premier som er innbetalt direkte til forsikringsmegleren vil da være risikoutsatt ved for eksempel konkurs.

Forsikringen skal dekke minst det beløp som blir fremlagt av EU. Forsikringsformidlingsforskriften gir bestemmelser om forsikringens størrelse. Etter § 2-1 siste ledd kan Finanstilsynet regulere beløpene som er fastsatt i forskriften § 2-1 første til tredje ledd, med utgangspunkt i utviklingen av den europeiske konsumprisindeksen. Finanstilsynet har i Rundskriv 16/2011 regulert beløpene. Minimumsbeløpet ansvarsforsikringen skal dekke er et beløp tilsvarende minst **1 120 200** Euro per skadetilfelle,⁶⁸ og totalt **1 680 300** Euro for alle skader i løpet av ett år⁶⁹ og opp til **3 360 600** Euro dersom forsikringsformidlingsforetaket har mer enn 10 forsikringsformidlere.⁷⁰ I samsvar med forsikringsformidlingsdirektivet artikkel 4 nr. 7⁷¹ skal forsikringsbeløpene reguleres hvert femte år. Forsikringen som dekker underslag av klientmidler skal minst dekke 75 prosent av det gjennomsnittlige innestående på klientkonto i løpet av siste år, jf. forskriften § 2-2.

En kan stille spørsmålet om disse beløpene er tilstrekkelige.

En dom som egner seg god til å illustrere hvor stort et krav kan være, er LH-2008-29445. Saken gjaldt tvist om forsikringsoppgjør etter brann i en kullgruve. Gruvekompaniet mente de var underforsikret gikk til søksmål om krav for et samlet erstatningsbeløp på 789 514 000 kroner i tingretten. Forsikringsgiverne erkjente ansvar for 258 038 116 kroner, og

⁶⁸ Jf. FOR-2005-12-09-1421 § 2-1 første ledd og Rundskriv 16/2011 fra Finanstilsynet
Regulering av forsikringsbeløp i forskrift om forsikringsformidling § 2-1.

⁶⁹ Jf. FOR-2005-12-09-1421 § 2-1 annet ledd

⁷⁰ Jf. FOR-2005-12-09-1421 § 2-1 tredje ledd

⁷¹ Artikkel 4 nr. 7 lyder: *“De i stk. 3 og 4 omhandlede beløb revideres regelmæssigt for at tage hensyn til udviklingen i det europæiske forbrugerprisindeks, der offentliggøres af Eurostat. Den første revision finder sted fem år efter datoen for dette direktivs ikrafttræden, og de følgende revisioner finder sted fem år efter den foregående revision.”*

forsikringstaker tok saken videre til lagmannsretten, hvor de fikk tilkjent et beløp som var ca. 70 millioner kroner høyere enn de fikk i tingretten.

Til tross for at det ikke var forsikringsmeglere som formidlet forsikringen, er det ikke utenkelig at et lignende krav kan rettes mot forsikringsmeglere. Forsikringstakeren kan som vist forsikre verdier for flere milliarder kroner, og forsikringsmeglerens beløpsgrense vil ikke kunne dekke krav i den størrelsen. I verste fall vil styret i forsikringsvirksomhetens kunne bli personlig ansvarlig og virksomheten vil etter all sannsynlighet gå konkurs.

4.2 Krav til den enkelte forsikringsmegler

4.2.1 Kvalifikasjonskrav

For å beskytte forsikringstakeren mot skade forårsaket av forsikringsmegleren, har lovgiveren fastsatt visse kvalifikasjonskrav for å kunne praktisere som forsikringsmegler,⁷² jf. forsikringsformidlingsdirektivet artikkel 4.

Forsforml. § 3-2 fastsetter hvilken kunnskap og kompetanse som forsikringsmeglere til enhver tid skal ha. Formålet er å sikre kompetansenivået og profesjonalisere bransjen.

Bestemmelsens annet ledd oppstiller tre alternative vilkår for å oppfylle kravene.

For det første fastsetter bestemmelsens annet ledd nr. 1 at en forsikringsmegler skal være autorisert fra bransjeorganisasjon eller utdannelsesinstitusjon som er godkjent av Finanstilsynet. For det andre fastsetter bestemmelsen nr. 2 at forsikringsmegleren anses å ha den nødvendige kunnskapen og kompetansen om han har *”tilfredsstillende utdanning og minst tre års praksis fra forsikring som er relevant for forsikringsmeglingsforetakets virksomhet”*. Per dags dato har Handelshøyskolen BI (”heretter BI”) en slik utdanning som inneholder både fagutdanning og praksis. Autorisasjonsordningene er opprettet av Finansnæringens Fellesorganisasjon (FNO, tidligere Finansnæringens Hovedorganisasjon

⁷² Winggren (2000)

FNH) og Norske Forsikringsmegleres Forening. Det tredje alternativet er at man kan alternativt kan oppfylle kravene etter bestemmelsen dersom man har relevant praksis i fem år sammenhengende i enten et forsikringsmeglerforetak eller i et forsikringsselskap, jf. bestemmelsens annet ledd nr. 3.

4.2.2 Hederligandel

I tillegg til de faglige kvalifikasjoner oppstiller forsforml. § 3-3 at forsikringsmeglere skal ha *”hederligandel og ikke være under konkursbehandling, konkursskarantene eller gjeldsforhandling”*. Forarbeidene⁷³ fastsetter at det er et minstekrav at man ikke står oppført i strafferegisteret med alvorlige straffbare forhold knyttet til formuesforbrytelser eller andre forbrytelser i forbindelse med finansiell virksomhet.

4.2.3 Informasjonsplikt

Forsikringsformidlerens informasjonsplikt følger av forsikringsformidlingsdirektivet⁷⁴ kapittel III. Kapittelet tar for seg både forsikringsmeglerens informasjonskrav og forsikringsagentens informasjonskrav. Direktivets opplysningskrav er videreført i forsforml. §§ 5-4 og 5-5, samt forsikringsformidlingsforskriften kapittel 3.

Det følger av ordlyden i § 5-4 at:

*”I forbindelse med inngåelse av en forsikringsavtale og ved endring eller fornyelse av avtalen, skal en forsikringsmegler **minst** gi kunden informasjon som fastsatt i forskrift av departementet”* (min utheving).

I og med at kravene til informasjon etter bestemmelsen er minstekrav, står forsikringsmegleren fritt gi mer utfyllende informasjon enn hva som er fastsatt i forskriften.

⁷³ Ot.prp.nr.55 (2004-2005) punkt 10

⁷⁴ Direktiv 2002/92/EF

Forskriften § 3-1 fastsetter blant annet at foretaket opplyser om navn og adresse, hvilket register forsikringsformidlingsforetaket er oppført i, og hvordan det kan kontrolleres at foretaket er registrert, og om forsikringsformidleren yter rådgivning på basis av en objektiv analyse. I tillegg skal forsikringsformidleren gi nærmere detaljer om han opptrer som forsikringsmegler eller forsikringsagent, jf. bestemmelsens andre til fjerde ledd.

Forsforml. § 5-5 angir hvordan informasjonen i henhold til § 5-4 skal gis. Etter første ledd nr. 1 skal den gis "*på papir eller annet varig medium*", tilsvarende ordlyden i direktivet artikkel 13.

Det har kommet opp spørsmål om hva som er å anse som et varig medium for nettsteder i henhold til direktivet.

EFTA-domstolen gav i 2010 en rådgivende uttalelse i sak E-4/09 *Inconsult Anstalt mot der Finanzmarktaufsicht*,⁷⁵ på grunnlag av at spørsmålet hadde blitt forelagt klagenemnda for finanstillsynet i Liechtenstein. Spørsmålet gjaldt hvilke kriterier som må være oppfylt for at et nettsted kan utgjøre et "*varig medium*" i henhold til forsikringsformidlingsdirektivet artikkel 13, jf. artikkel 2 nr. 12.

Domstolen bemerket at av hensyn til forbrukerbeskyttelse fastsetter direktivet visse minimumsforpliktelser for hvilke opplysninger som forsikringsmeglere skal gi sine kunder, og måten som dette skal gjøres på. Ved å kreve at disse opplysningene skal formidles på papir eller et annet varig medium, gjør direktivet det lettere etterprøve hvilke opplysninger megleren har gitt kunden.

⁷⁵ Dom i sak E-4/09 *Inconsult Anstalt mot der Finanzmarktaufsicht*,
http://www.eftacourt.int/images/uploads/4_09_Judgment_Final_EN.pdf

Domstolen kom til at et nettsted kan utgjøre et varig medium i henhold til direktivets artikkel 2 nr. 12 forutsatt at flere vilkår er oppfylt.⁷⁶

For det første må nettstedet gjøre det mulig for kunden å lagre de opplysningene det dreier seg om. For det annet må nettstedet gjøre det mulig å lagre opplysningene på en slik måte at de er tilgjengelige for framtidig bruk i et tidsrom som er tilstrekkelig for opplysningenes formål, det vil si så lenge de har betydning for kundens ivaretagelse av sine interesser i forholdet til forsikringsmegleren. For det tredje må nettstedet gi mulighet til uendret reproduksjon av de lagrede opplysningene.

4.2.4 God meglerskikk⁷⁷

Det er ofte betydelige verdier som forsikres gjennom bruk av forsikringsmeglere, og i den forbindelse er det av vesentlig interesse at oppdragene håndteres på en forsvarlig måte. Det foreligger ikke særlig tvil om at megleren vil ha en generell plikt til å vise aktsomhet i forbindelse med sin rådgivning. For å tydeliggjøre dette ansvaret, har lovgiveren fastsatt regler for god meglerskikk i forsofml. § 5-2, hvor det i første ledd første punktum er fastslått at megleren skal *"drive virksomheten i henhold til god meglerskikk"*.

En del av kravet til god meglerskikk er at forsikringsmegleren skal være uavhengig. Kravet til uavhengighet blir behandlet i punkt 4.3. I tillegg hører det med til god meglerskikk å vise tilbørlig aktsomhet ved valg av forsikringsgiver, se punkt 5.2.3.

Det er nødvendig å si noe om hva som ligger i begrepet *"god meglerskikk"*.

⁷⁶ FAL § 20-3 regulerer bruk av elektronisk kommunikasjon, og ble tilføyd i desember 2001. Bestemmelsen lyder: *"Krav om skriftlighet i eller i medhold av loven her er ikke til hinder for at selskapet gjør bruk av elektronisk kommunikasjon dersom den som skal motta dokumentet, uttrykkelig har godtatt dette. Det samme gjelder for andre bestemmelser i eller i medhold av loven her om at det skal gis eller sendes opplysninger, melding, varsel eller liknende."*

⁷⁷ Om dette begrepet, se særlig NOU 1994:19 punkt 5.2

”God meglerskikk” er en rettslig standard. Begrepet er dynamisk, hvilket betyr at uttrykket vil kunne utvikle seg i tråd med de krav samfunnet til enhver tid stiller til meglerforetakene. Dette er på bakgrunnen for at begrepet ikke er nærmere definert i loven. I tillegg vil standarden til en viss grad være avhengig av omstendigheter i det særskilte tilfellet.⁷⁸ Dersom det oppstår spørsmål om megleren har opptrådd forsvarlig, vil kravet til god meglerskikk måles opp mot hvordan en ”omsorgsfull”⁷⁹ forsikringsmegler normalt ville ha handlet i samme situasjon.⁸⁰ Det følger av en alminnelig culpavurdering at både forsikringsmeglerens utøvelse av profesjonen og forsikringsmeglerens kunnskap er momenter i denne sammenheng. Som vist, stiller loven kvalifikasjonskrav til forsikringsmeglere, noe som skulle tilsi at det stilles høye krav til en forsikringsmeglernes utøvelse av sin virksomhet.

I den såkalte ”Meglerdommen”, Rt. 1988 side 7, som omhandlet et tilfelle hvor en boligselger ble gevinstbeskattet uten at eiendomsmegleren opplyste om dette, presiserte Høyesterett at profesjonsutøvere har en ulovfestet omsorgsplikt utover det konkret avtalte. Spørsmålet i saken var om megleren burde ha opplyst selgeren om skatteplikten. Høyesterett viste til hva NOU 1987:14 uttalte om meglerens rolle som profesjonell mellommann og i den forbindelse uttalte Høyesterett (sitat):

*“Hensett til de konkrete omstendigheter som her forelå, hadde etter min oppfatning den megleren som foresto oppdraget, en meget sterk oppfordring til å ta de skatterettslige sider ved overdragelsen opp med klienten og sørge for, slik det var god anledning til, at de ble forelagt firmaets konsulent. Etter dette må det etter min oppfatning sies at megleren har **forsømt sin omsorgsplikt** overfor klienten. Hans unnlattelse av å reagere må, så nærliggende som en reaksjon her måtte fremstille seg, **bebreides ham som uaktsomhet**, og megleren har således påført det firma han handlet på vegne av, et erstatningsansvar”* (min utheving).

⁷⁸ Winggren (2000)

⁷⁹ Jf. bl.a. Rt. 1988 side 7 og NJA 1992 side 782 der ordet ”omsorgsfull” er brukt i pkt. 4.1.2.1-2 nedenfor.

⁸⁰ Winggren (2000)

I en dom om et rent formuestap, ”Fearnleydommen”, Rt. 2003 side 400, fant Høyesterett at Fondsmeglerforetaket var å bebreide for uaktsom informasjon og rådgivning i henhold til verdipapirloven av 1985 § 18. Under spørsmålet om det var grunnlag for erstatningsansvar på grunnlag av eventuell uaktsomhet fra Fearnley, uttales det (sitat):

“Det generelle rettslige utgangspunktet (...) er at det gjelder et strengt profesjonsansvar, men at det likevel er rom for en viss kritikkverdig atferd før det blir tale om erstatningsbetingende uaktsomhet, se blant annet Rt. 1995 side 1350 og Rt. 2000 side 679”.

Begrepet er altså vel innarbeidet i meglerkretser og er lovfestet for flere tilstøtende rettsområder, jf. verdipapirhandelloven § 18 og eiendomsmeglerloven § 3-1. Dommen viser for øvrig at selv om terskelen for profesjonsansvaret er høy, er allikevel mindre feil eller mangler ved profesjonsutøvelsen ikke erstatningspliktige.

Lignende bestemmelser om profesjonsansvar finnes blant annet i markedsføringsloven § 1 (god forretningsskikk), inkassoloven § 8 (god inkassoskikk), aksjeloven § 11-4 og regnskapsloven § 4 (god regnskapsskikk) og børsforskrift av 17. januar 1994 nr. 30 § 22-1 (god børsskikk).⁸¹

4.2.4.1 Etiske retningslinjer

Norske Forsikringsmegleres Forening har utarbeidet Etiske Retningslinjer for forsikringsmeglere.⁸² Formålet med disse retningslinjene er å (sitat):

”Bidra til at forsikringsmegling skjer på en forsvarlig måte der alle parter interesser blir ivaretatt for dermed å sikre tilliten til forsikringsmeglerbransjen”, jf. retningslinjene § 1-1.

⁸¹ NOU 1994:19 punkt 5.2

⁸² Link til de etiske retningslinjene: <http://www.forsikringsmeglerne.no/etiske-retningslinjer>

I tillegg fastsetter de Etiske Retningslinjer § 1-3 nr. 1 blant annet basert på at forsikringsmeglerne ved utøvelsen av sin virksomhet skal:

*”opptre redelig, korrekt og lojalt i sine kunders interesse og under hensyn til **god meglerskikk** og ivaretagelse av bransjens omdømme og integritet.”* (min utheving).

Dersom forsikringsmeglerforetaket bryter de Etiske Retningslinjer (heretter ”Retningslinjer”), skal dette behandles etter vedlegget til Retningslinjene; *”Behandlingsregler for brudd på Etiske retningslinjer for medlemmer av Norske Forsikringsmeglernes Forening”*, jf. Retningslinjene § 6-1. Det fastsettes i vedlegget kapittel 3 at man kan få *”kritikk eller i grovere tilfeller (...) bot på opptil to ganger årlig fast kontingent”*, jf. § 3-1 nr. 1. I alvorlige tilfeller kan medlemsforetaket ekskluderes, slik det er fastsatt i bestemmelsens nr. 4. Det er imidlertid omtrent bare halvparten av meglerforetakene som har konsesjon fra Finanstilsynet som er medlem i Foreningen,⁸³ noe som innebærer at man kan drive forsikringsmeglervirksomhet til tross for at man kan bli ekskludert av Foreningen ved overtredelse av Retningslinjene.

4.2.4.2 Eksempel fra svensk praksis⁸⁴

Ettersom rettskildebildet er ufullstendig for forsikringsmeglere i Norge, vil det være av interesse å se på svensk praksis for å klarlegge hva som ligger i begrepet ”god meglerskikk” for forsikringsmeglere. Begrepet ble presisert i en sak som omhandlet blant annet meglerens informasjonsansvar, NJA 1992 side 782. I denne saken hadde Hotellet Södertälje AB tegnet forsikring gjennom forsikringsmegleren PreAssurans AB. Før forsikringspremien var betalt, oppstod det en brann på hotellet. Konsekvensen var at hotellet ikke var forsikret på branntidspunktet.

⁸³ Se Norske Forsikringsmeglernes Forenings hjemmeside: <http://www.forsikringsmeglerne.no/>

⁸⁴ Winggren (2000)

Spørsmålet i saken var om forsikringsmegleren skulle opplyst om at hotellet var uten dekning, og om han, ved å ikke gjøre dette, ble erstatningsansvarlig.

Högsta Domstolen uttalte i den sammenheng at det er meglerens alminnelige plikt (sitat):

”att försäkringsmäklaren skall utföra sitt uppdrag omsorgsfullt och med iakttagande av god försäkringsmäklarsed. (...) I mäklarens uppdrag ligger en allmän rådgivnings- och upplysningsskyldighet. Hur långtgående den är beror av det särskilda uppdraget och dess karaktär.” (min utheving).

Dommen synes å legge til grunn at standarden for hva som ligger i begrepet ”god meglerskikk” for forsikringsmeglere ligger på lik linje som den gjør for andre meglervirksomheter som til nå har vært vanligere å benytte seg av i Norge, slik at den generelle standarden også gjelder for forsikringsmeglere. Man må ut ifra dette både se hen til både den alminnelige meglerrett så vel som det konkrete oppdraget når man skal fastsette om en megler har opptrådt i tråd med ”god meglerskikk”. I tillegg vil forsikringsmeglere sin bransjepraksis være en målestokk.

Det er verdt å merke seg at den lovpålagte ansvarsforsikringen kommer til anvendelse ved fullmektigens uaktsomme overtredelse av fullmakten, hvis han handler i strid med profesjonsnormen i forsforml. § 5-2 om god meglerskikk.

4.3 Uavhengighet fra forsikringsselskapet

Megleren er engasjert av oppdragsgiver og skal ivareta hans interesser uavhengig av hvilket forsikringsselskap som tilbyr forsikringen.⁸⁵ Det er altså grunnleggende at forsikringsmegleren er uavhengig av forsikringsselskapet i sin representasjon av forsikringstaker.

Forsikringsformidlingsloven § 5–2 fastsetter at et forsikringsmeglingsforetak ikke må

⁸⁵ NOU 2007:1 punkt 3.4

”opptre på en måte som er egnet til å skape tvil om dets stilling som uavhengig mellomledd”, og ”ikke gjennom avtaler med forsikringsselskap eller på annen måte kan innrette seg slik at det kan påvirke forsikringsmeglerforetakets uavhengighet som megler”, jf. første og tredje ledd (min utheving).

I henhold til forarbeidene⁸⁶ ligger det i begrepet *”uavhengig mellomledd”* at megleren ikke skal være *avtalemessig forpliktet* til å drive forsikringsmegling for utelukkende ett eller flere forsikringsselskap. Foreligger det et avtaleforhold, vil forsikringsmegleren kunne bli sett på som forsikringsagent.

I den nylig avsagte ”Dombås hotell” dommen, Rt. 2011 side 1198, tok Høyesterett blant annet for seg spørsmålet om forsikringsformidleren måtte anses for å være forsikringsgiverens eller forsikringstakerens representant.

Saken gjaldt et forsikringsoppgjør etter en hotellbrann. Et engelsk forsikringsselskap var ansvarlig for forsikringen som ble tegnet gjennom et meglerselskap. Meglerselskapet hadde gitt uriktige opplysninger om hotellets areal, basert på offentlig tilgjengelige opplysninger uten å konferere opplysningene med hotellet (forsikringstaker). Om forholdet mellom forsikringsmegler og forsikringsagent uttalte Høyesterett:

”Jeg finner ikke å kunne legge avgjørende vekt på at begrepet ”agent” tidvis ble brukt om Quality Broker i forsikringspapirer. Begrepet kan både bety ”agent” og ”representant”. Ordvalget alene kan derfor ikke være tilstrekkelig til å anse Quality Broker som agent for et forsikringsselskap”.⁸⁷ (min utheving)

Det er etter dommen det faktiske forholdet mellom forsikringsselskapet og forsikringsformidleren som er det avgjørende, ikke hva formidleren kaller seg. Spørsmålet er om det til tross for at det ikke foreligger noen konkret avtale mellom en

⁸⁶ NOU 2007:1 punkt 3.4

⁸⁷ Rt 2011 side 1198 avsnitt 58

forsikringsformidler og en forsikringsagent, likevel kan være tilfeller hvor formidleren gjennom handling kan få rollen som agent for forsikringsselskapet. Høyesterett stilte spørsmålet på denne måten i Dombås hotell dommen:

”Selv om Quality Broker ikke var IGIs agent, er det derfor et spørsmål om meglerselskapet likevel må anses for å ha handlet på vegne av IGI på en slik måte at IGI må identifiseres med Quality Broker.”

Om dette uttalte høyesterett:

”Meglerselskapet utstedte forsikringsdokumenter og fakturerte premie på vegne av forsikringsselskapet, og skulle være ansvarlig for fornyelse og generell administrasjon av porteføljen. Quality Broker utførte på denne måten alt det forsikringstekniske arbeidet som i utgangspunktet er forsikringsgiverens oppgave og ansvar. Dette er ikke ulovlig, men er etter det som er opplyst, uvanlig. Arbeidet var omfattende, og Quality Broker fikk da også en høy provisjon - 17,5 prosent - som jeg forstår er mer på agentnivå enn på meglernivå. Quality Broker hadde på denne bakgrunnen en dobbeltrolle – selskapet var ikke bare representant for Dombås Hotell, men påtok seg også omfattende oppgaver på vegne av IGI”.

Høyesterett konkluderte på bakgrunn av dette med at:

”Kvalitetssikring av premiegrunnlaget er en viktig del av et forsikringsselskaps oppgaver. Når IGI fullt ut overlot dette arbeidet til Quality Broker, som også hadde fremskaffet opplysningene på vegne av forsikringskundene, er det etter mitt syn naturlig og rimelig at IGI selv må ta risikoen for at premiegrunnlaget ble feil. Min konklusjon blir dermed at Dombås Hotell ikke kan identifiseres med Quality Broker på dette punktet”.

Selv om forsikringsmegleren etter lovens ordlyd ikke skal være *avtalemessig bundet* til ett eller flere forsikringsselskap, kan han altså likevel få rollen som en forsikringsagent for selskapet gjennom handling. Man ønsket et klart skille mellom forsikringsagenter og forsikringsmeglere, noe som ble understreket da man innførte forbud mot provisjoner fra forsikringsselskapene til forsikringsmeglere. Hensikten med dette var nettopp å bidra til uavhengighet mellom forsikringsmeglere og forsikringsselskapet, noe som igjen ville styrke tilliten til aktørene i forsikringsmarkedet. At forsikringsmegleren gjennom sin opptreden kunne bli regnet som agent, svekker dermed lovgivers hensikt.

Et interessant aspekt ved dommen er at forsikringsrepresentanten Quality Broker begynte som forsikringstakerens representant, men gikk etter hvert over i rollen som forsikringsselskapets representant. De må da kunne sies å ”*på annen måte* kan innrette(t) seg slik at det kan påvirke forsikringsmeglerforetakets uavhengighet som megler”, jf. forsforml. § 5-2. Man kan på bakgrunn av dette spørre seg om loven beskytter brukerne av forsikringsmeglere i tilstrekkelig grad.

For å vurdere dette, er det nyttig å se på hensikten bak forsikringsformidlingsdirektivet, som forsikringsformidlingsloven bygger på. Direktivet har som formål å ”*sikre en høy grad af proffesjonalisme og et højt kompetanceniveau hos forsikringsmæglere. (...) Ved forslaget sikres ligeledes et højt beskyttelsesniveau for forsikringstagernes interesser*”.⁸⁸

Forsikringstakeren kan være både virksomheter og forbrukere, og forbrukerhensyn er således en viktig del av direktivet. Forsikringsformidlingsloven bygger på direktivet, og vil dermed oppstille en bedre beskyttelse enn den ville gjort om direktivet søker ikke søte å beskytte forbrukere. På dette grunnlag kan man si at ettersom brukere av forsikringsmeglere i Norge i hovedsak er bedrifter, vil de nyte et bedre vern som brukere av forsikringsmeglere, enn de ville gjort dersom loven ikke bygget på direktivet.

⁸⁸ KOM/2000/0511, jf. punkt 1.2

På den annen side finnes virksomheter som opptrer som forsikringsmeglere, men formidler forsikring via søsterselskap som har egne agentur, noe loven ikke setter stopper for. Forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 nr. 5 og 6 fastsetter imidlertid at forsikringsformidleren skal gi informasjon om forsikringsselskapet direkte eller indirekte har eierandel i forsikringsformidlingsforetaket og foretakets eventuelle eierskap i forsikringsselskapet. Forsikringskunden skal kunne stole på at det ikke foreligger ukjente bindinger mellom megleren og bestemte selskaper.⁸⁹ Dette gjelder imidlertid bare der eierandelen er 10% eller mer. Bestemmelsen sier ingenting om hvordan informasjonen skal formidles, og ved et raskt søk på hjemmesidene til noen forsikringsmeglere som har egne agentur, var det ingen opplysninger om koblingen. Dette kan gjøre at forsikringsmeglere kan gå ut i markedet for å søke forsikringsdekning for sin oppdragsgiver,⁹⁰ videreformidle så lite informasjon om forsikringstakeren at forsikringsselskapene har et ufullstendig grunnlag å gi tilbud på, og dermed gi tilbud fra sin egen forsikringsagent, som da gjenstår som det eneste som vil gi tilbud til kunden. Etter loven behøver forsikringsmegleren tross alt bare å formidle ”*forsikringsløsninger fra et eller flere forsikringsselskaper*” (mine uthevinger). I tillegg vil det ikke være inngått avtale med forsikringsselskapene, jf. forsforml. § 1-2 nr. 2, og man fremstår som uavhengig.

Et annet aspekt ved forsikringsmeglerens uavhengighet er hvor enkelte deler av forsikringsmeglervirksomheten knyttes opp mot ett bestemt forsikringsselskap uten at det foreligger eierinteresser. Et forsikringsmeglerforetak kan formidle flere typer forsikring, som båtforsikring, eierskifteforsikring og lignende. Loven legger ikke hindringer for at hver enkelt del av foretaket, for eksempel eierskifteforsikringsdelen, bare formidler denne forsikringen fra ett forsikringsselskap, og på denne måten knytte store deler av sin virksomhet til denne. Hensikten med å bruke forsikringsmeglere kan da sies å til dels bli borte, ettersom det ofte er en forutsetning for brukerne av meglingstjenesten at megleren

⁸⁹ Bull (2008) s. 98

⁹⁰ Man oppfyller da lovens krav om å “gi kunden råd ut fra en analyse av et så stort antall av de på markedet disponible forsikringsløsninger som mulig”, forsforml. § 1-2 nr. 2

søker forsikringsdekning i flere forskjellige forsikringsselskap for å formidle det beste tilbudet.

Etter forsikringsformidlingsforskriften § 3-1 første ledd nr. 3 skal forsikringsformidleren opplyse om han *”yter rådgivning på basis av en objektiv analyse”*. Hensikten bak bestemmelsen er å gjøre oppdragsgiveren oppmerksom på eventuelle bindinger mellom forsikringsmegleren og forsikringsselskapet. Loven legger opp til at forsikringsmegleren kan presentere forsikringsløsninger fra ett eller flere selskap. Det settes ikke minstekrav til hvor mange forsikringsselskap forsikringsmegleren må henvende seg til, eller hvor mange man må vise at man har innhentet tilbud fra. Det synes derfor å være grunnlag for å kunne stille seg kritisk til forsikringsmeglerens uavhengighet.

Som vist ovenfor vil oppdragsgiver ofte ikke ha kontroll over hvordan forsikringsmeglere opererer. Det som kan fremstå som et uavhengig tilbud, kan vise seg å ikke være uavhengig det hele tatt. Det vil da være grunnlag for å si at lovgivningen har mangler, da oppdragiver i utilstrekkelig grad har kontroll på om forsikringen reelt er meglet. Det konkurranse-skapende leddet som forsikringsmeglere i utgangspunktet sies å ha⁹¹ vet vi altså ikke om i realiteten skaper konkurranse. Det burde derfor være muligheter for kunder å kunne kreve en tydeligere kommunikasjon av arbeidet enn det er grunnlag for i dag.

4.3.1 Forsikringsmeglerens godtgjørelse⁹²

Tidligere var det slik at forsikringsmeglere mottok godtgjørelse for meglertjenestene fra forsikringsselskapene. Det ble debattert hvorvidt dette gikk på bekostning av forsikringsmeglerens uavhengighet fra forsikringsselskapene. Finansnæringens Hovedorganisasjon utarbeidet på bakgrunn av debatten en bransjenorm for godtgjørelse av forsikringsmeglere innenfor skadeforsikring og gruppeliv. Formålet med bransjenormen var å endre praksisen, slik at det ble forsikringstakerne som betaler for de tjenester som utføres. Dette er i tråd med prinsippet om at den som benytter en tjeneste også skal betale

⁹¹ Se ECON-notat nr. 2005-020, Oslo 2005

⁹² NOU 2007:1 og Bull (2008) s. 98 flg.

for den. I tillegg bidro bransjenormen til å tydeliggjøre rollen megleren har som rådgiver for kunden, og understreket meglerens uavhengige stilling i forhold til forsikringsselskapet.⁹³ De fleste skadeforsikringsselskaper gikk etter hvert over til dette etter at bransjenormen kom i 2003.⁹⁴

I 2005 ble det i Norge utarbeidet en ny felles bransjenorm, med hovedsakelig samme innhold som tidligere. Forskjellen var at forsikringstakeren skulle få et fradrag i forsikringspremien når forsikring formidles via megler, et såkalt MAP-fradrag.

I 2006 ble Banklovkommisjonen bedt om å utarbeide et lovforslag som innebar forbud mot provisjoner fra forsikringsselskap og andre forsikringstilbydere til forsikringsmegler.⁹⁵ I 2008 ble det innført et generelt forbud mot at forsikringsmeglere kunne motta provisjon fra selskapet, i forsforml. § 5-2 a annet ledd,⁹⁶ som fastsetter at:

”Et forsikringsmeglingsforetak har ikke adgang til å motta provisjon eller annen godtgjørelse for forsikringsformidlingen fra den forsikringsgiver som har overtatt den forsikringsavtalen et formidlingsoppdrag gjelder”.

For forsikringsselskapene reguleres dette i Forsikringsvirksomhetsloven (2005) § 6-9 første ledd:

”Et forsikringsselskap har ikke adgang til å yte provisjon eller annet vederlag til forsikringsmeglingsforetak i anledning formidling av forsikringsavtale til selskapet dersom forsikringsmeglingsforetaket ved å motta slik provisjon ville handle i strid med reglene i lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling § 5-2 a.

⁹³ NOU 2007:1 jf. punkt 5.2

⁹⁴ NOU 2007:1 jf. punkt 2.2

⁹⁵ NOU 2007:1 jf. punkt 0.1

⁹⁶ NOU 2007:1 jf. punkt 7

Formålet med et slikt forbud mot meglerprovisjon er å bidra til å sikre uavhengighet mellom forsikringsselskapene og forsikringsmeglerne, og derigjennom styrke tilliten til aktørene i forsikringsmarkedet.⁹⁷ I NOU 2007:1 punkt 7.1 heter det at:

”En kunde som etterspør finansielle produkter skal kunne legge til grunn at den mellommann kunden tar kontakt med, vil utføre de oppdrag det gjelder på best mulig måte i samsvar med kundens interesser og uavhengig av formelle eller reelle bindinger til mulige leverandører av de tjenester oppdraget gjelder.”

Forbudet er imidlertid ikke uten unntak, jf. forsforml. § 5-2 a tredje ledd og gjelder i stor grad forsikringer som plasseres i det internasjonale forsikringsmarkeder, som sjø-, offshore- og energiforsikringer. I forarbeidene⁹⁸ heter det:

”Internasjonal praksis er i meget stor grad basert på at forsikringsmeglerne mottar sin godtgjørelse fra de forsikringsselskaper hvor forsikringene plasseres, normalt ved at meglerforetaket i samsvar med praksis eller avtale godskrives/tilbakeholder en del av den premie forsikringskunden belastes og betaler i henhold til forsikringsavtalen”.

Unntaket ble gitt for å sikre at norske og utenlandske forsikringsmeglere og forsikrings-selskaper kan operere under de samme rammebetingelsene.⁹⁹ I forarbeidene¹⁰⁰ heter det at:

”det er viktig å hindre konkurransemessige ulemper for nasjonale forsikringsselskaper og meglerforetak. Forsikringsmarkedet som foreslås unntatt fra forbudet er preget av sterk konkurranse over landegrensene. Det er dermed

⁹⁷ Innst. O. nr. 34 (2007-2008) punkt 2.1

⁹⁸ NOU 2007:1 punkt 7

⁹⁹ Gyldendals lovkommentar til forsforml. § 5-2 a note 24

¹⁰⁰ Innst. O. nr. 34 (2007-2008) punkt 2.1.4

viktig at norske og internasjonale forsikringsmeglere og forsikringsselskap kan operere under de samme rammebetingelsene.”

I flere EØS-land, for eksempel Sverige og England, har det i de senere årene vært en debatt om man skal innføre provisjonsforbud. Dette tyder på at det norske lovverket med forbudet har satt en grense som flere land ønsker å etterfølge. Om dette fører til et generelt forbud mot meglerprovisjon i forsikringsformidlingsdirektivet gjenstår å se, men man skal ikke se bort ifra at det vil skje på sikt.

5 Forsikringsmeglerens rolle som mellommann

En forsikringsmegler har kunnskap om markedet som gjør at forsikringstakere kan få hjelp til å finne frem til forsikringsproduktene som passer best for dem. Megleren skal ivareta kundens rettigheter og plikter overfor forsikringsselskapet. Dette gjøres blant annet ved å ivareta forsikringstakerens opplysnings- og omsorgsplikt overfor forsikringsselskapet. I tillegg skal megleren videreformidle informasjon fra forsikringsselskapet til forsikringstakeren.

Forsikringsmegleren kan ha plikter før en forsikringsavtale inngås, underveis i forsikringsforholdet, og dersom skade skulle inntreffe. Dette er ofte tjenester som forsikringsselskapet ellers måtte ha utført.¹⁰¹

I det følgende vil avhandlingen gi nærmere redegjørelse for hvilke plikter forsikringsmegleren har på det ulike stadiene av forsikringsforholdet. Dersom forsikringsmegleren forsømmer sine plikter vil få betydning ansvarsforholdet som tar for meg i kapittel 7 og 8.

5.1 Betydningen av at forsikringsmegleren har fått fullmakt¹⁰²

Oppdragsavtalen til forsikringsmegleren kombineres ofte med en fullmakt¹⁰³ fra forsikringstakeren til megleren. Fullmakten gir grunnlag for å identifisere

¹⁰¹ NOU 2007:1 jf. punkt 2.4.2

¹⁰² Winggren (2000)

¹⁰³ En fullmakt har det grunnleggende trekk at når A som representerer B inngår en avtale med C, medfører dette at B blir part i avtalen, mens A blir stående utenfor. Det er en forutsetning for å bli fullmektig at det for det første er stiftet et gyldig fullmaktsforhold, at fullmakten ikke er tilbakekalt eller opphørt på annen måte. I tillegg er det en forutsetning at fullmektigens avtale faller innenfor fullmakten.

forsikringsmegleren med forsikringstakeren som om forsikringstakeren selv gir opplysningene til forsikringsselskapet.¹⁰⁴ Om forsikringsmegleren har denne fullmakten eller ikke, kan få betydning for om forsikringsselskapet kan påberope seg at informasjonsutveksling har skjedd. I det følgende vil dette være tema. Det er i første rekke lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer¹⁰⁵ (heretter ”avtl”) kapittel 2 som regulerer spørsmål rundt fullmakt.

Avtl. kapittel 2 sonderer mellom tre fullmaktstyper; stillingsfullmakt¹⁰⁶, frasagnsfullmakt¹⁰⁷ og oppdragsfullmakt¹⁰⁸. Disse gir alle fullmektigen et ulikt legitimasjonsgrunnlag som angir fullmaktens grense, og bestemmer om avtalen som er inngått med et forsikringsselskap er bindende for forsikringstaker. En nærmere beskrivelse av fullmaktens grense er gitt i forarbeidene¹⁰⁹ til avtaleloven:

”Fuldmagtens grænse bestemmes i det enkelte tilfælde ved den retshandel som fuldmagtsgiveren har foretat overfor tredjemand. Ligger fuldmagten i den stilling vedkommende indtar, bestemmes den ved en fortolkning av den lov eller sedvane som hjemler fuldmagten, se Platou I. c. side 267. Foretar fuldmægtigen en retshandel utenfor fuldmagtens grænse, binder den ikke fuldmagtsgiveren. Han kan imidlertid godkjende, ratihabere, den, og gjør han det, blir forholdet ganske det samme som om den hadde ligget indenfor fuldmagtens grænse. Hvis fuldmagtsgiveren ikke vil godkjende en slik retshandel, blir som regel fuldmægtigen ansvarlig, se nærmere § 26.”

¹⁰⁴ Bull (2008) s. 376

¹⁰⁵ Avtl av 31. mai 1918 nr 4

¹⁰⁶ Avtl § 10 annet ledd

¹⁰⁷ Avtl §§ 13, 14, 16

¹⁰⁸ Avtl § 18

¹⁰⁹ Ot.prp.nr.63 (1917) s. 40

Når forsikringsmegleren har fullmakt, identifiseres han med forsikringstakeren.

Forsikringsselskapet kan da gi informasjon direkte til forsikringsmegleren på samme måte som de ville gitt informasjonen til forsikringstakeren. Når informasjonen er utvekslet er det meglerens ansvar å videreformidle denne til forsikringstakeren. Skulle forsikringsmegleren gjøre feil eller begå forsømmelser, for eksempel at informasjon som er videreformidlet av megleren ikke kommer frem til forsikringstaker, kan forsikringsselskapet ikke gjøres ansvarlig, så lenge de har gitt korrekt informasjon til forsikringsmegleren.¹¹⁰

Dersom forsikringsmegleren derimot ikke har fullmakt, kan ikke forsikringsselskapet påberope seg at informasjonsutveksling har skjedd. Dersom de likevel skulle gi forsikringsmegleren informasjon, er det forsikringsselskapet som i utgangspunktet har risikoen for eventuelle feil. Det er derfor viktig at forsikringsmegleren har fullmakt fra forsikringstakeren, slik at megleren på dette grunnlaget kan ha krav på informasjon, og det ikke er tvil om hvem som skal videreformidle informasjonen.

Det er et poeng at hvis meglerfullmektigen går ut over sin materielle rett eller overskrider interne de instruksjoner i fullmaktsforholdet som er fastsatt i avtale, kan forsikringsmegleren bli ansvarlig overfor oppdragsgiver etter de ulovfestede reglene om erstatningsansvar.¹¹¹

5.2 Forsikringsmeglerens ansvar før forsikringsavtalen inngås

”Forsikringsmeglingsforetaket skal sørge for den dokumentasjon som er nødvendig for at en forsikringsavtale skal komme i stand”, forsforml. § 5-2 første ledd tredje punktum.

Forholdet mellom forsikringstaker og forsikringsgiver bygger på et grunnprinsipp om ærlighet fra begge side. Konkret kommer dette til uttrykk gjennom forsikringsgiverens informasjonsplikt, og forsikringstakerens opplysningsplikt.

¹¹⁰ Arnzen (2000) s. 35

¹¹¹ Hov, Jo (2002), s. 377 flg.

Informasjonsplikten mellom partene i forsikringsforholdet har betydning for flere forhold. For det første vil det ha betydning for forsikringsselskapet å få riktig informasjon om forsikringstaker, slik at man kan gi et så korrekt forsikringstilbud som mulig. For det andre vil korrekte opplysninger ha betydning for forsikringspremien. Har man for eksempel mange skadetilfeller, vil man få en høyere forsikringspremie enn om man ikke har noen. Dersom man gir feilaktig eller mangelfull informasjon vil dette innebære en betydelig risiko, da følgene av dette i verste fall kan være at man står uten forsikringsdekning.¹¹²

Dersom kontraktspartene utveksler informasjon gjennom en mellommann, er det alltid en risiko for at innholdet i det som blir meddelt, blir forvrengt, fremstilt på en gal måte eller i verste fall ikke når frem til mottakeren.¹¹³ At det derfor påhviler forsikringsmegleren et informasjons- og dokumentasjonsansvar i forbindelse med å innhente forsikringstilbud fra ulike forsikringsselskap, er det altså ikke tvil om.

5.2.1 Opplysningsplikt overfor forsikringsselskapet

Med opplysningsplikt forstås plikten til å gi informasjon av betydning for forsikringsavtalen slik at selskapet kan vurdere om de vil overta risikoen.

For at forsikringsselskapet skal kunne ta stilling til om de vil inngå forsikringen, og i tilfelle på hvilke vilkår og til hvilken premie,¹¹⁴ behøver de informasjon om forsikringstakeren. Dersom forsikringstakeren skal forsikre standardiserte produkter, for eksempel reiseforsikring, vil opplysninger om produktet normalt være nok for forsikringsselskapet for å gi tilbud. Forsikringer i næringsliv vil som oftest kreve fyldigere opplysninger.¹¹⁵

¹¹² Winggren (2000)

¹¹³ Winggren (2000)

¹¹⁴ Bull (2008) s. 99

¹¹⁵ Bull (2003) s. 190

Regler om forsikringstakerens opplysningsplikt til forsikringsselskapet finner man i FAL i § 4-1. FAL regulerer ikke tilfeller forsikringstakeren representeres av en forsikringsmegler. Etter de alminnelige fullmakts- og kontraktsregler vil forsikringsmegleren som forsikringstakerens representant identifiseres med oppdragsgiver, og det er hans oppgave å ivareta opplysningsplikten etter loven. For å kunne gi forsikringsselskapet riktig informasjon, må forsikringsmegleren foreta en grundig analyse av forsikringstakerens forsikringsbehov. Denne informasjonen skal forsikringsmegleren videreføre så korrekt som mulig til forsikringsselskapet.

Det rettslige utgangspunktet er at forsikringsmegleren på vegne av forsikringstakeren har en uselvstendig opplysningsplikt, jf. § 4-1 første ledd. Dette innebærer at megleren skal gi riktige og fullstendige svar på selskapets spørsmål, og man behøver i utgangspunktet ikke gi opplysninger om forhold som man ikke har fått spørsmål om.

I tillegg til å svare riktig og selvstendig på spørsmålene, oppstiller FAL § 4-1 første ledd tredje punktum en utvidet opplysningsplikt for forsikringstaker om *”særlige forhold som han eller hun må forstå er av vesentlig betydning for selskapets vurdering av risikoen”*. En naturlig forståelse av dette er at forsikringsmegleren ikke kan holde tilbake opplysninger han positiv kunnskap om at var av betydning for selskapets vurdering av forsikringstakeren. Bestemmelsen synes således å legge opp til aktivitets- og lojalitetsplikt for forsikringsmegleren i slike tilfeller.

Dette reiser spørsmål om hvor langt plikten til å videreføre korrekt informasjon til forsikringsselskapet strekker seg. Dette har to sider. For det første kan forsikringsmegleren selv innhente informasjon om forsikringstakeren i offentlige register og lignende. Om forsikringsmegleren har plikt til å kontrollere informasjonen med forsikringstakeren, er her et spørsmål av interesse. For det annet kan forsikringsmegleren få informasjon fra oppdragsgiver, og det oppstår her et spørsmål om megleren må kontrollere informasjonen, eller om det holder å ukritisk videreføre opplysningene til forsikringsselskapet. Disse skillene vil omtales i det følgende.

5.2.1.1 Selvinnhentet informasjon

Forsikringsmegleren kan også innhente informasjon selv, loven regulerer bare at de skal *”utføre forberedende arbeid i forbindelse med inngåelse av forsikringsavtaler”*, jf. forsforml. § 1-2 nr. 1, ikke hvordan de skal få tak i informasjonen.

En nyere avsagt høyesterettsdom tar blant annet for seg ansvaret når forsikringsmegleren selv har skaffet opplysninger, uten å kontrollere opplysningene med oppdragsgiveren, jf. Rt 2011 side 1198, ”Dombås Hotell”.

I forbindelse med FAL § 4-1 som regulerer forsikringstakers plikt til å gi opplysninger om forhold som kan ha betydning for forsikringsselskapets vurdering av risikoen, uttaler høyesterett seg først om forholdet mellom forsikringstaker og forsikringsselskap:

”Lovens system er altså at det i første rekke er forsikringsselskapet som stiller spørsmål om forhold av betydning for risikoen, men også forsikringstakeren har en viss plikt til å gi informasjon av eget initiativ og til å korrigere opplysninger.”¹¹⁶

Deretter uttaler førstvoterende seg om ansvaret når forsikringstaker benytter seg av fullmektig:

*”Dersom forsikringstakeren benytter en fullmektig, for eksempel en forsikringsmegler, gjelder opplysningsplikten også for fullmektigen. Forsikringstakeren identifiseres med fullmektigen. **Dersom fullmektigen har gitt uriktige opplysninger, har det samme virkning som om de hadde vært gitt av forsikringstakeren selv.** Det gjelder enten opplysningene stammer fra forsikringstakeren eller fullmektigen har innhentet dem på annen måte. Har forsikringstakeren eller hans fullmektig forsømt sin opplysningsplikt, og det ikke bare er lite å legge ham til last, kan selskapets ansvar overfor forsikringstakeren*

¹¹⁶ Rt 2011 side 1198 avsnitt 46

settes ned eller falle bort, se forsikringsavtaleloven § 4-2 andre ledd.” (min utheving)

Høyesterett legger til grunn at forsikringsmegleren identifiseres med forsikringstakeren, med den følge at brudd på opplysningsplikten vil bli ansett som om forsikringstakeren selv hadde brutt den. Dette er i overensstemmelse med de alminnelige fullmaktsreglene. Det kan således sies å foreligge en viss plikt for oppdragsgiver å følge opp megleren.

En engelsk dommer uttrykte det slik:

“Business could not be carried on if, when a person has been employed to use skill and care with regard to a matter, the employer is bound to use his own care and skill to see whether the person employed had done what he was employed to do.”¹¹⁷

5.2.1.2 Opplysninger fra forsikringstaker

I Dombås hotell-dommen som er omtalt ovenfor uttaler Høyesterett at dersom fullmektigen gir feilaktige opplysninger som stammer fra forsikringstakeren, har det samme virkning som om forsikringstakeren hadde gitt opplysninger selv. Dommen gir imidlertid ikke svar på hvor langt forsikringsmeglerens plikt til å kontrollere opplysninger fra forsikringstakeren strekker seg.

På den ene siden kan man argumentere for at forsikringsmegleren ikke burde ha et spesielt kontrollansvar, da en eventuelle feil i utgangspunktet vil gå ut over forsikringstakeren. Et slikt argument vil imidlertid falle på sin egen grunn. Forsikringstakeren kan da med viten og vilje gitt forsikringsmegleren feilaktige opplysninger som megleren viderefører til forsikringsselskapet i god tro, i håp om at det ikke blir oppdaget.¹¹⁸ Hovedregelen her er at dersom forsikringstakeren kjenner til de rette forholdene, mens forsikringsmegleren er i god tro, vil forholdene dømmes ut fra forsikringstakerens egen kunnskap. Han skal ikke,

¹¹⁷ Winggren (2000) Dom: Atkin J in *Dickson & Co v Devitt* (1916) 86 LJKB 315

¹¹⁸ Bull (2008) s. 376

ved å dytte en hjelper i god tro foran seg, oppnå en bedre stilling enn han ville hatt dersom han hadde opptrådt direkte.¹¹⁹

Det er imidlertid ikke alltid så lett å bevise at forsikringstakere satt på opplysninger som han unnlot å overgi til forsikringsmegleren, slik at han igjen kunne videreføre opplysningene til forsikringsselskapet. I tillegg vil det være en vanskelig linje å trekke til når får forsikringsmegleren satt på informasjon som han burde ha undersøkt nærmere men ikke gjorde det, og når han ikke hadde denne informasjonen.

På den annen side kan man argumentere for at forsikringsmeglerens kontrollplikt strekker lenger enn forsikringstakerens informasjonsplikt. Dette kan begrunnes med at forsikringsmegleren er en profesjonell representant som i hovedsak jobber med å formidle informasjon. De burde på dette grunnlag ha ressurser til disposisjon for å kunne kontrollere at opplysningene de besitter er korrekte før de gir dem videre. I tillegg er det et moment at forsikringsmegleren har en rolle både overfor forsikringstakeren og forsikringsselskapet. Han har derfor et ansvar for at begge parter får korrekte opplysninger, selv om han er forsikringstakerens representant.

Dersom forsikringsmegleren blir klar over at det er gitt uriktige eller ufullstendige risikoopplysninger, har han imidlertid en aktiv korrigeringsplikt overfor forsikringsselskapet jf. FAL § 4-1 annet ledd.¹²⁰ Bestemmelsen gjelder der man senere blir klar over at informasjonen var uriktig på tidspunktet den ble avgitt. Forsikringstakeren plikter da å melde fra til forsikringsselskapet ”uten ugrunnet opphold”.

5.2.2 Informasjonsansvar overfor forsikringstaker

Det rettslige utgangspunktet er at det er ”*selskapet*” som har informasjonsplikt etter bestemmelsene i FAL. Etter bestemmelsene i FAL har ikke forsikringsselskapet noen

¹¹⁹ Bull (2008) s 376

¹²⁰ Denne opplysningsplikten er unntak fra den passive opplysningsplikten, og gjelder i spesielle tilfeller.

selvstendig plikt til å gi informasjon til forsikringsmegleren, ettersom megleren ikke er part i forsikringsavtalen.

Det er imidlertid forsikringsmegleren som skal gi forsikringstakeren den nødvendige informasjon om forsikringen, jf. forsforml. § 5-4 som fastsetter at:

"I forbindelse med inngåelse av en forsikringsavtale og ved endring eller fornyelse av avtalen, skal en forsikringsmegler minst gi kunden informasjon som fastsatt i forskrift av departementet."

Forsikringsmeglers informasjonsplikt overfor forsikringstaker følger av forsikringsformidlingsforskriften kapittel 3. Forskriften fastsetter i § 3-1 femte ledd at:

*"Et forsikringsformidlingsforetak skal for øvrig ha **den samme informasjonsplikt** som et forsikringsselskap som driver virksomhet her i landet har, jf. lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler kapittel 2 og 11" (min utheving).*

FAL kapittel 2 og 11 regulerer selskapets informasjonsplikt før og under avtaleforholdet.

I den forbindelse kommer spørsmålet om hvordan forsikringsselskapenes informasjonsplikt påvirkes når forsikringstakeren har krav på å få samme type informasjon fra både forsikringsselskapet og forsikringsmegleren. Rent praktisk vil jo ikke forsikringstakeren ha behov for å få samme informasjon to ganger.

Departementet har i den forbindelse uttalt at (sitat):

"Bestemmelsen om at forsikringsmeglerforetaket har tilsvarende informasjonsplikt som forsikringsselskap er foreslått videreført for forsikringsformidlingsforetak. Departementet (...) viser til at det er formidleren som har kontakt med kunden i de

*tilfeller der det brukes formidler. Det er dermed naturlig at formidleren "overtar" forsikringsselskapets informasjonskrav i slike tilfeller."*¹²¹

En umiddelbar forståelse av denne uttalelsen er at forsikringsselskapet blir unntatt fra informasjonsansvaret som påligger dem etter FAL kapittel 2 og 11 i de tilfellene hvor forsikringstakeren er representert av en forsikringsmegler. En naturlig konsekvens av dette ville i så fall være at selskapet ikke kan trekkes til ansvar for feil og forsømmelser begått av en frittstående forsikringsmegler.¹²² Det sentrale er imidlertid at forsikringsselskapet ikke blir fritatt for sin informasjonsplikt etter FAL når forsikringstakeren velger å opptre gjennom en forsikringsmegler. Forskjellen er at informasjonen i slike tilfeller normalt vil skje til forsikringsmegleren og ikke til forsikringstakeren.¹²³

Uttalelsen om at det er naturlig at formidleren "overtar" forsikringsselskapets informasjonskrav ble klarlagt av flertallet i finanskomiteen i Innst. O nr. 88 (2004-05) uttalte på side 7:

"Flertallet vil påpeke at forsikringsselskapene fremdeles må være pliktig til å gi den nødvendige oppdaterte informasjon til forsikringsmeglerne slik at ikke forsikringsselskapenes informasjonsplikt i forsikringsavtaleloven undergraves. Flertallet viser til at forsikringsmegler kan betraktes som kundens forlengede arm."

En kan ut i fra dette konstateres at forsikringsselskapene i utgangspunktet med befriende virkning kan gi meglerfullmektigen informasjonen slik at den videreformidles forsikringstakeren. Dette er i samsvar med at det er forsikringsmeglerens oppgave som forsikringstakerens representant å sørge for at forsikringstakeren mottar de relevante opplysninger.¹²⁴ Forsikringsmegleren kan på denne måten sies å ha en selvstendig plikt til

¹²¹ Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) jf. 6.5

¹²² Arntzen (2000) s. 35

¹²³ Bull (2008) s. 112

¹²⁴ Finstad (1994) s. 55

å opplyse sin oppdragsgiver. I den engelske regulering av dette spørsmålet, i the Marine Insurance Act 1906 (heretter “MIA”) sect 19, kommer dette klart frem:¹²⁵

“(...) where an insurance is effected for the assured by an agent, the agent must disclose to the insurer –

(a) every material circumstance which is known to himself, and an agent to insure is deemed to know every circumstance which in the ordinary course of business ought to be known by, or to have been communicated to, him; and

(b) every material circumstance which the assured is bound to disclose, unless it come to his knowledge too late to communicate it to the agent.”

FAL § 2-1 inneholder regler om forsikringsselskapets ”generelle informasjonsplikt” i forbindelse med avtaleinngåelsen. Denne bestemmelsen er skjønnsmessig utformet. Og vil i det følgende omtales kort. FAL § 2-1 første ledd lyder:

”I forbindelse med tegningen av en forsikring skal selskapet i nødvendig utstrekning legge forholdene til rette for at forsikringstakeren kan vurdere forsikringstilbudet. Herunder skal det gi opplysninger om det er vesentlige begrensninger i dekningen i forhold til det forsikringstakeren med rimelighet kan vente er dekket under vedkommende forsikring, om alternative dekningsformer og om tilleggsdekninger som det markedsfører. Gjelder tegningen flere forsikringer, skal det opplyses om premien for hver av forsikringene”.

Etter ordlyden er det tilstrekkelig at selskapet ”legger forholdene til rette” for å kunne vurdere forsikringstilbudene. En naturlig forståelse av dette er at forsikringstakeren skal ha tid på seg for å vurdere tilbudet, og det naturlige vil da være at forsikringsselskapet gir informasjonen så tidlig som mulig. Dette må også gjelde for forsikringsmegleren. Han bør derfor så raskt det lar seg gjøre, videreformidle informasjonen til forsikringstakeren.

¹²⁵ Finstad (1994) s. 55

En nylig avsagt dom i Borgarting lagmannsretts RG 2011 side 1099¹²⁶ uttalte seg generelt om informasjonsplikten som følger av FAL § 2-1. Retten uttalte at informasjonsplikten må:

”ses som utslag av et generelt prinsipp om at en forsikringstaker har krav på den informasjon som er nødvendig for at han skal kunne vurdere de valgmuligheter som oppstår i forbindelse med forsikringsavtalen.”

Retten viste til uttalelser fra Forsikringsskadenemda, hvor de uttalte at nemda:

” synes (...) å ha pålagt bransjen en meget vidtrekkende informasjonsplikt. Det vises særlig til FSN-4129 (...)”

FAL § 2-1 legger ikke opp til at forsikringstakeren har krav på å få individuell veiledning fra forsikringsselskapet. Forsikringsselskapet har ofte ikke den totale oversikten over forsikringstakerens forsikringsbehov, og informasjonen de sender ut vil i stor grad være standardisert, spesielt i forbrukerforhold. Forsikringsmegleren kan imidlertid ikke nøye seg med å passivt videreformidle informasjonen videre til forsikringstakeren.¹²⁷

5.2.3 Forsikringsmeglerens selvstendige plikter før anbefaling av en forsikringsløsning

Når forsikringsmegleren har innhentet tilbud fra forsikringsselskap, vil han møte med oppdragsgiveren for å finne frem til den beste forsikringen for forsikringstakeren.¹²⁸ I forbindelse med dette påligger det forsikringsmegleren selvstendige plikter.

Forsikringsmegleren må for eksempel sørge for at forsikringen de anbefaler dekker

¹²⁶ Dommen er rettskraftig da anke over lagmannsrettens dom ble ikke tillatt fremmet for Høyesterett, HR-2012-00070-U, (sak nr. 2011/2039).

¹²⁷ Winggren (2000)

¹²⁸ Bull (2008) s. 79

kundens forsikringsbehov før de anbefaler forsikringen til forsikringstaker. Dersom forsikringen ikke dekker behovene, må forsikringsmegleren opplyse om eventuelle konsekvenser av dette.¹²⁹

Innunder kravet til god meglerskikk som er regulert i § 5-2 heter det i annet ledd at:

*”Forsikringsmeglerforetaket skal utvise **tilbørlig aktsomhet** ved valg av forsikringsgiver og fraråde oppdragsgiveren å bruke forsikringsgivere hvis evne til å oppfylle pliktene under forsikringer kan trekkes i tvil eller er ukjent”. (min utheving)*

Forsikringsmegleren må etter bestemmelsen være helt sikker på at den økonomiske situasjonen til forsikringsselskapet de anbefaler, har tilstrekkelig økonomisk soliditet, samt at de har autorisasjon til å drive forsikringsselskap. De må på dette stadiet foreta en tilstrekkelig sjekk av selskapene han anbefaler. Ofte har forsikringsmeglere egne avdelinger som foretar fortløpende kontroll av forsikringsselskapenes regnskaper og hvem de har som reassurandører for sin dekning.¹³⁰

Et eksempel på at virkningene av at forsikringsmegleren ikke sjekker tilstrekkelig den økonomiske soliditeten, er den såkalte EIA-saken fra 2005.¹³¹ European Insurance Agency AS (heretter “EIA”) var et forsikringsagentforetak som solgte forsikringer til små og mellomstore bedrifter ved å operere som falsk agent for flere utenlandske forsikringsgivere. Selskapet var ikke under tilsyn fra Kredittilsynet gjennom den tidligere forsikringsmeglingsforsikten. EIA solgte forsikringer i store omfang uten at det fantes reelle dekning, og er i dag konkurs etter at selskapets daglige leder ble anmeldt av selskapets styreleder, mistenkt for grove underslag.

¹²⁹ Winggren (2000), Finstad (1994)

¹³⁰ Informasjon fått av forsikringsmegler 20. februar 2012

¹³¹ Nordisk Försäkringstidskrift, EIA-skandalen av Lisbeth Strand

I kjølvannet av EIA-saken, mistet Skagerak Forsikringsmegling AS sin konsesjon etter å ha samarbeidet med EIA, uten å ha sjekket at selskapet faktisk representerte forsikringsselskapene de gav uttrykk for å ha samarbeid med. Konsekvensen var at flere hundre forsikringstakere stod uten dekning.

Der forsikringsmegleren ukritisk anbefaler forsikring fra et forsikringsselskap som ikke er sjekket tilstrekkelig, kan han i den konkrete situasjonen opptre i strid med god meglerskikk, noe som vist kan få store konsekvenser.

5.2.4 Forsikringsmeglerens utvidede informasjonsansvar¹³²

I tillegg til forsikringsmeglerens alminnelige informasjons- og kontrollplikt, må forsikringsmegleren også forsikre seg om at forsikringstakeren har forstått informasjonen i det spesielle forsikringstilfellet. Dersom informasjonen er generell og standardisert, må han likevel gjøre det klart for forsikringstakeren hva informasjonen innebærer for hans forsikringsdekning. Bakgrunnen for dette er at forsikringsvilkårene ofte er uoversiktlige, og i forsikringsmeglerens oppdrag ligger det en forpliktelse til å hjelpe forsikringstakeren med å luke bort den overfladiske informasjonen, for å kartlegge den relevante informasjonen.

Dette la også lagmannsretten til grunn i den nylig avsagte LG-2011-022519. Saken var her at vilkårene i forsikringsavtalen var uklare, og det var spørsmål om saken var meglet og om forsikringsmeglerens informasjonsplikt. Lagmannsretten uttalte at:

”Lagmannsretten er som ovenfor redegjort for, kommet til at det i nærværende sak påhvilde megler å gi forsikringstaker informasjonen om hvordan forsikringsvilkårene var å forstå, slik at det ikke er nødvendig for lagmannsretten å gå nærmere inn på opplysningsplikten i forsikringsavtaleloven kapitlene 2 og 11”.

En kan på denne måten si at forsikringsmeglerens informasjonsansvar rekker videre enn informasjonsansvaret som påhviler forsikringsselskapene. Hvor langt denne

¹³² Winggren (2000)

rådgivningsplikten går, er det imidlertid vanskelig å uttale seg om. Grensedragningen utdypes i det følgende.

En svensk høyesterettssak, NJA 1992 side 782 uttaler seg slik om forsikringsmeglerens informasjonsansvar:

”Försäkringsmäklaren skall utföra sitt uppdrag omsorgsfullt och med iakttagande av god försäkringsmäklarsed. Han skall, i den utsträckning som omständigheterna kräver det, klarlägga uppdragsgivarens behov av försäkring och föreslå lämpliga lösningar. (...)

I mäklarens uppdrag ligger en allmän rådgivnings- och upplysningsskyldighet. Hur långtgående den är beror av det särskilda uppdraget och dess karaktär.”

Saken gjaldt en hotellvirksomhet som tegnet forsikringer gjennom forsikringsmegleren PreAssurans AB. Det oppstod brann på hotellet før forsikringspremien var betalt. Konsekvensen var at hotellet ikke var forsikret på tidspunktet for brannen.

Spørsmålet var om forsikringsmegleren skulle opplyst om forsikringsvilkårene spesielle regler for betaling av premie idet han tok en telefonsamtale til forsikringstakeren hvor det ble anbefalt å betale premien snarlig.

Domstolen kom til at forsikringsmegleren skulle opplyst om de spesielle forholdene, og PreAssurans ble således erstatningsansvarlig.

I Rt. 2003 side 1524 som gjaldt et erstatningskrav mot et forsikringsselskap for brudd på informasjonsplikten ved inngåelsen av en forsikringsavtale, uttalte Høyesterett at:

”omfanget av selskapets informasjons- og rådgivningsplikt også ved skadeforsikring [som ved personforsikring]¹³³ må bero på de konkrete forhold - hvilket behov bedriften gir til kjenne, partenes ulike posisjon og profesjonalitet, deres innsikt i forsikringsforhold mv.”

I denne saken ble forsikringsselskapets ansvar satt ned med en fjerdedel grunnet forhold på forsikringstakerens side.

Rettspraksis legger altså opp til at informasjonsplikten avhenger av hvilke forutsetninger forsikringstakeren selv har til å sette seg inn i vilkårene.¹³⁴ Det synes i utgangspunktet rimelig å legge til grunn at der forsikringstakere er profesjonelle aktører vil en kunne forvente at de til en viss grad har forutsetninger og ressurser til å sette seg inn i forsikringsvilkårene. I slike tilfeller vil det sannsynligvis ikke kunne stilles like strenge krav til forsikringsmeglerens rådgivningsansvar som dersom en forbruker benytter seg av tjenestene. For en profesjonell part kan forsikringsvilkårene likevel være så kompliserte at det må kunne forventes at forsikringsmegleren gir også disse den nødvendige informasjonen som kan være av betydning for kunden. I tillegg kan noe av grunnen til at de benytter seg av en forsikringsmegler nettopp være det at man ikke ønsker å bruke tid på forsikringsspørsmål i det hele tatt, og forutsetter at all relevant informasjon blir lagt frem av forsikringsmegleren. Både oppdraget, klienten og øvrige omstendigheter synes å være momenter av betydning for denne vurderingen. Ansvar er således ikke absolutt.

¹³³ Min tilføyelse

¹³⁴ Finstad (1994) s 50

5.3 Forsikringsmeglerens oppfølging av forsikringsavtalen

For Lloydsansatte forsikringsmeglere er det obligatorisk å følge opp forsikringstakeren etter plasseringen av risikoen.¹³⁵ I henhold til forsforml. § 5-4 gjelder informasjonsplikten som er fastsatt i forsikringsformidlingsforskriften kapittel 3, § 3-1 også ”ved endring eller fornyelse av avtalen”. Verken forskriften eller FAL kapittel 2 som forskriften viser til, regulerer hvilke plikter dette er.

Et tilfelle kan for eksempel være dersom forsikringsmegleren får kunnskap om at en forsikringsgiver har økonomiske problemer etter at forsikringen er plassert. Det kan da spørres om forsikringsmegleren må varsle forsikringstakeren om opplysningene, slik at forsikringen kan omplasseres.¹³⁶ En amerikansk dom¹³⁷ svarte bekreftende på dette:

“By the middle of February, 1967, the Defendant Verner knew, or should have known, that British Atlantic had disappeared from the scene, was insolvent, and was not taking care of its obligations. From that time on, the Defendant had the obligation to advise the Plaintiff Cateora of the situation or to replace his insurance with someone else. This he failed to do. (...) A local agent, such as Verner, owes his clients the greatest possible duty. He is the one the insured looks to and relies upon. Most people do not know what company they are insured with. The insured looks to the agent he deals with to get the coverage he seeks, with a sound company who can and will properly and promptly pay claims when they are due. It is his duty to keep his clients fully informed so that they can remain safely insured at all times”.

¹³⁵ Finstad (1994) s 60

¹³⁶ Om dette, se Finstad (1994) s. 41 flg.

¹³⁷ Ernest W. Cateora v. British Atlantic Assurance (1968) AMC 2160 (S.D. Tex), Ltd., Dommen er omtalt i Finstad (1994) s. 42

En tilsvarende varslingsplikt om økonomiske problemer etter plassering av forsikringen, vil i norsk rett følge av generelle lojalitetsregler i kontraktsforhold.¹³⁸

I tillegg vil det høre til meglerens oppgaver å sjekke at vilkårene i forsikringsavtalen er i samsvar med de avtalte vilkårene, også etter at forsikringsavtalen er inngått. Det er spesielt viktig der vilkårene er et resultat av endringer etter forhandlinger med forsikringsselskapet. Da må forsikringsmegleren forsikre seg om at forsikringstakeren forstår hvilken betydning endringene har for dekningen.

5.4 Forsikringsmeglerens bistand når skade har skjedd

Etter forforml. § 1-2 nr. 1 siste alternativ kan forsikringsmegleren *”bistå ved forvaltningen og gjennomføringen av slike avtaler, særlig i forbindelse med et skadetilfelle”*. Et spørsmål i denne sammenheng er hvilket ansvar megleren har dersom han for eksempel oversitter lovens frist for å melde forsikringstilfellet, jf. FAL § 8-5. Loven har ingen bestemmelser som regulerer dette, og de alminnelige reglene om fullmaktsforhold vil gjelde. Forsikringstakeren identifiseres altså med forsikringsmegleren som om han selv hadde oversett fristen.

¹³⁸ Finstad (1994) s. 42

6 Forholdet til tredjemann

I utgangspunktet skal forsikringsmegleren ivareta oppdragsgiverens interesser.¹³⁹ Avhengig av hvilken forsikring det er tale om, kan også andre ha rettigheter etter forsikringsavtalen. De kan da ha status som medforsikret, se FAL § 7-1 annet ledd som oppstiller automatisk medforsikringsvern for innehavere av eiendomsrett, panterett og andre sikkerhetsretter i fast eiendom og visse typer av løsøre, såfremt vedkommende rett er registrert i et register.¹⁴⁰

Man må holde spørsmålet mellom hvem som er sikret adskilt fra spørsmålet om identifikasjon mellom forsikringstaker og forsikringsmegler. Når man er sikret vil man ha rettigheter og fordeler av forsikringstakerens forsikring, til tross for at man selv ikke er en del av avtalen.

Likevel vil reglene om identifikasjon mellom forsikringstaker og forsikringsmegler få virkning også for sikrede, da det alminnelige utgangspunkt vil være at forsikringstakerens ansvar identifiseres med forsikringsmeglerens.

For forsikringsmegleren betyr dette at han i visse tilfeller også skal ivareta tredjemanns interesser når han representerer sin oppdragsgiver. Det vil her bli spørsmål om hvilken betydning det har for tredjemanns stilling at forsikringsmegleren har brutt opplysnings- og omsorgspliktene. For enkelhetens skyld vil avhandlingen i det videre til grunn at forsikringsmegleren og forsikringstakeren identifiseres, slik at rettsstilstanden blir den

¹³⁹ Ot.prp. nr.55 (2004-2005) jf. punkt 3.2.5

¹⁴⁰ Rettsdata note 172 til FAL § 7-1

samme som om forsikringstakeren selv ikke hadde oppfylt sine plikter. Problemstillingen er interessant, men av plasshensyn vil den behandles i korthet.¹⁴¹

Hovedregelen etter FAL § 7-3 første ledd er at den medforsikredes stilling ikke blir påvirket av forsikringstakerens forhold. Bestemmelsen lyder:

”Overfor en som er medforsikret etter § 7-1, jf § 7-2, kan selskapet ikke gjøre gjeldende at det er uten ansvar i forhold til forsikringstakeren eller en annen medforsikret på grunn av en handling eller unnlatelse som skal bedømmes etter reglene i kapittel 4 eller § 8-1”.

Medforsikrede har altså et meget sterkt vern. De er beskyttet mot at forsikringsselskapet gjør brudd på opplysningsplikt eller andre plikter etter FAL kapittel 4 eller § 8-1, gjeldende, enten det er fra forsikringstaker eller noen forsikringstakeren kan identifisere seg med, herunder forsikringsmegler. Bestemmelsen gir imidlertid ikke medforsikrede fullstendig vern mot forsikringsselskapets innsigelser om forsikringsforholdet. Vernet knytter seg til opplysnings- og omsorgspliktene, ikke til objektive dekningsregler. I tillegg er ikke bestemmelsen til hinder for at forsikringsselskapet kan påberope seg at forsikringstakeren eller forsikringsmegleren har gjort noe så dekningen helt eller delvis går tapt.¹⁴²

¹⁴¹ Om bestemmelsen, se Bull (2003) s 399 flg.

¹⁴² Gyldendals lovkommentar til FAL § 7-3 fotnote 179

7 Ansvar ved forsømmelse

Følgene av at forsikringsmegleren ikke har oppfylt sine plikter, kan som omtalt i kapittel 5 bli store for forsikringstakeren. Hovedregelen er at forsikringstakeren sitter med risikoen der de er representert av en forsikringsmegler. På bakgrunn av dette vil derfor forsikringstakerens ansvar der de benytter forsikringsmegler blir presentert. Deretter vil tilfeller der forsikringsmegleren selv sitter igjen med ansvaret bli belyst. Til slutt er det relevant å se på om også forsikringsselskapet i noen tilfeller kan bli ansvarlig til tross for at feilen er begått av forsikringsmegleren som forsikringstakerens representant.

7.1 Forsikringstakerens ansvar

Det rettslige utgangspunktet er at forsikringstakeren blir ansvarlig for feil begått av forsikringsmegleren. Dette ble nylig uttalt i Rt 2011 side 646 ”Deloitte”. Saken gjaldt at Deloitte hadde gitt en klient et dårlig råd i forbindelse med en fisjon, som førte til at klienten ble etterlignet med 53 millioner kroner. Deloitte tok på seg fullt ansvar, og krevde erstatningsbeløpet dekket av sitt ansvarsforsikringsselskap, Zürich. Deloitte meldte inn krav om utbetaling av ansvarsforsikring, og spørsmålet i saken var om fristen til å melde kravet var oversittet i henhold til FAL § 8-5.

Høyesterett fastslo enstemmig, på samme måte som både tingretten og lagmannsretten at meldefristen i FAL § 8-5 var oversittet. I forhold til identifikasjonsspørsmålet viste førstvoterende til at det ikke forelå rettskildemateriale som inneholdt noen direkte uttalelse om identifikasjonsspørsmålet:

*”Oppsummeringsvis kan det sies at kildematerialet ikke inneholder noen direkte uttalelser om spørsmålet som her er til vurdering, men at det er **klart at hjelpere som skal ivareta sikredes interesser overfor forsikringsselskapet, skal identifiseres med sikrede**. Identifikasjon utover dette er imidlertid ikke utelukket når det gjelder oppfølging av alminnelige kontraktsrettslige forpliktelser overfor forsikringsselskapet, selv om det også her må gjelde begrensninger”*¹⁴³ (min utheving).

Et spørsmål i denne sammenheng er i hvilken utstrekning handlinger eller unnlatelse fra forsikringsmegleren oppfattes som forsikringstakeren sine egne.¹⁴⁴ Ettersom verken FAL eller forsforml. har bestemmelser om dette, vil man måtte finne svaret i de alminnelige fullmakts- og kontraktsrettslige regler.¹⁴⁵

7.1.1 Forsømt opplysningsplikt

Et eksempel på at forsikringstakeren kan bli sittende med ansvaret der forsikringsmegleren har begått feil, er dersom opplysningsplikten eller korrigeringsplikten blir brutt. Dersom forsikringstilfellet allerede er inntrådt, vil konsekvensen av brudd på opplysnings- eller korrigeringsplikten være store. Forsikringstakeren rammes på et tidspunkt hvor det er for sent å treffe beskyttende tiltak.¹⁴⁶ Dette vil som hovedregel føre til avkortning av forsikringsselskapets ansvar, gjennom at ansvaret enten nedsettes eller faller helt bort. Forutsetningen er at bestemte vilkår er oppfylt (reaksjonsterskelen).

Det interessante i denne sammenheng er hvordan forholdet mellom forsikringstaker og forsikringsmegler er, dersom ansvaret for bruddet ligger på forsikringsmegleren.

¹⁴³ Rt 2011 side 646 jf. punkt 42

¹⁴⁴ Bull (2008) s. 273

¹⁴⁵ Bull (2008) s. 376

¹⁴⁶ Bull (2008) s. 280 flg

Dersom det foreligger svikaktig forsømmelse, vil forsikringsselskapet være uten ansvar, jf. FAL §§ 4-2 og 13-2, begges første ledd. Med svik forstås at forsikringstakeren for det første må vite at opplysningene han gir, er uriktige eller ufullstendige. Når man bruker en forsikringsmegler, vil deres kunnskap identifiseres. Dersom forsikringsmegleren har opplysninger om forsikringstaker som forsikringstakeren selv ikke vet om, men forsikringsmegleren ikke gir opplysningene til forsikringsselskapet, vil forsikringstakeren bli ansvarlig. I tillegg må hensikten og motivasjonen/intensjonen av å gi de feilaktige opplysningene enten være å få tegnet en forsikringsavtale overhodet, eller å få en forsikringsavtale på bedre vilkår. Det vil ikke alltid være like lett for en forsikringsmegler å få tegnet en forsikringsavtale for en oppdragsgiver, og det kan til tider kanskje være fristende å unnlate å opplyse om relevante forhold som gjør at man ikke får den ønskede forsikring.

Dersom forsikringsmegleren unnlater å korrigere opplysninger som han har fått av forsikringstaker, vil feilen gå ut over forsikringstakeren, selv om denne er i god tro. Det samme kan sies å gjelde dersom forsikringstakeren ikke korrigerer opplysningene selv, dersom han finner ut at forsikringsmegleren ikke har gjort det.¹⁴⁷

7.2 Forsikringsmeglerens ansvar¹⁴⁸

Spørsmålet her er på hvilket grunnlag forsikringsmegleren kan bli ansvarlig som forsikringstakerens fullmektig. Spørsmålet er viktig fordi det er nær sammenheng mellom forsikringsmeglerens rolle som oppdragsgiverens representant og forsikringsmeglerens ansvar.

Forsikringsmegleren har som vist over et informasjonsansvar overfor både forsikringstaker og forsikringsselskap. Informasjonsansvar er en særskilt form for ansvarsgrunnlag, som er spesielt relevant for profesjonsgrupper som driver med rådgivning og foretar profesjonelle

¹⁴⁷ Se Bull (2008) s 376

¹⁴⁸ Om dette, se særlig Finstad (1994) s. 54 flg.

vurderinger beregnet på ulike grupper mottakere. Begrepet er utviklet gjennom juridisk teori og rettspraksis.¹⁴⁹

Det er tre grunnvilkår som må være oppfylt for å i det hele tatt snakke om å ilegge informasjonsansvar. For det første må det ha foreligget villedende veiledning. For det andre må den villedende veiledning skyldes uaktsomhet hos giver av informasjonen i en profesjonell sammenheng. For det tredje må den skadelidte ha hatt en rimelig og berettiget grunn til å stole på og innrette seg etter informasjonen.

Det er i juridisk teori tatt til orde for at informasjonsansvar basert på de tre vilkårene vil favne alt for vidt, noe som vil være uholdbart.¹⁵⁰ Det er derfor i rettspraksis og juridisk teori tatt til ordet at det må foreligge ytterligere vilkår for at man skal kunne ilegge et informasjonsansvar.

I Rt. 1981 side 462 ble det følgelig lagt til grunn at forventningenes grunnlag og styrke er sentrale momenter. I denne saken gikk et boligbyggelag til sak mot kommunen, og krevde erstatning for utgiftene til planlegging av et byggeprosjekt som ikke ble realisert. Flertallet mente at forventninger som bygget på kommunens positive holdning, ikke hadde erstatningsrettslig vern. Førstvoterende uttalte i denne sammenheng:

*”Dette spørsmål avhenger etter mitt skjønn både av forventningenes grunnlag og styrke og av de forhold som førte til at kommunen ikke traff vedtak i samsvar med forventningen”.*¹⁵¹ (min understrekning)

¹⁴⁹ Se for eksempel Rt 1931 side 146 som var en av de første dommene om takstmenn sitt informasjonsansvar, Rt 1915 side 122 ble det fastslått at det er lettere å statuere ansvar der det foreligger kontraktsrettslig relasjon mellom den som avgir informasjonen og den skadelidte, enn der det ikke foreligger kontrakt. Rt 1926 side 919 fastslo imidlertid Høyesterett at det forelå utstrakt lojal opplysningsplikt overfor andre enn kontraktsparter.

¹⁵⁰ Hagstrøm, (1989) s. 196

¹⁵¹ Rt 1981 side 462 på side 469 (min utheving)

7.2.1 Forsømt premiebetaling¹⁵²

I norsk rett er det i utgangspunktet forsikringstakeren som er ansvarlig for å betale forsikringspremien. Dersom premien ikke blir betalt etter fristene som er regulert i FAL §§ 5-2, vil forsikringen automatisk opphøre, og forsikringsselskapets ansvar likeså.¹⁵³ Ett spørsmål er hvordan dette blir når forsikringstakeren blir representert av en forsikringsmegler som har fullmakt til å betale forsikringspremien, men ikke gjør det. Forsikringsmegleren kan for eksempel underslå premien, gå konkurs eller rett og slett unnlate å betale premien grunnet slurv.

Det inngår i forsikringsmegleren sin oppgave å *”inngå forsikringsavtaler eller å bistå ved forvaltningen og gjennomføringen av slike avtaler”*, jf. forsforml. § 1-2 nr. 1. Loven har imidlertid ingen reguleringer om følgene av at forsikringsmegleren ikke gjennomfører sine plikter. At forsikringsmegleren ikke betaler forsikringspremien, kan føre til at forsikringstakeren sitter uten forsikring, men er i god tro om at alt er i orden og at han er sikret. I utgangspunktet skal forsikringstakeren stilles som om det var hans eget svik, slik at forsikringsdekningen vil bortfalle dersom han ikke betaler premien direkte til forsikringsselskapet på egenhånd, selv om han er i god tro.¹⁵⁴ Forsikringstakeren kan kreve tapet dekket av forsikringsmegleren;

I Borgarting Lagmannsretts dom LB-2005-150175¹⁵⁵ ble det fremsatt krav om erstatning grunnet forsikringsmeglerens uaktsomme rådgivning før tegning av forsikring og etter inntrådt skade. Forsikringsselskapet avslo krav fordi avbruddstap ved skade hos underleverandør ikke var omfattet av forsikringen, men forutsatte tilleggsdekning. Forsikringstaker krevet sitt tap dekket av forsikringsmegler idet bedriften hevdet å ha

¹⁵² Se Finstad (1994) s 56

¹⁵³ Bull (2008) s 196 flg.

¹⁵⁴ Se Finstad (1994) s 56

¹⁵⁵ Anke til Høyesterett nektet fremmet, HR-2007-1282-U.

mottatt uaktsom rådgivning da forsikringsmegleren unnlot å anbefale å tegne forsikring mot avbrudd i fremmed bedrift. Lagmannsretten uttalte at:

”I denne situasjon finner lagmannsretten det ikke godtgjort at Tommy Pedersen har opptrådt på en måte som kan karakteriseres som uaktsom. Etter dette foreligger det ikke ansvarsgrunnlag, og Marsh vil bli frifunnet. Lagmannsretten går da ikke nærmere inn på partenes anførsler vedrørende de øvrige vilkår for erstatning”.

Selv om forsikringsmegleren i dette tilfellet ikke ble ansvarlig, er dommen egnet til å illustrere rekkevidden av at man ikke har forsikringsdekning.

7.3 Forsikringsselskapets ansvar

Forsikringsselskapet er i utgangspunktet bare objektivt ansvarlig for uriktig eller mangelfull informasjon som blir gitt av *ansatte* i selskapet i medhold av arbeidsgiveransvaret som er regulert i skadeerstatningsloven av 13. 06 1969 nr. 26 (”SKL”) § 2-1 første ledd. I tillegg er de ansvarlige for ansvarsbetingende forsømmelser begått av *kontraktsmedhjelpere*, selv om disse er frittstående næringsdrivende. Selskapet er som en følge av dette også ansvarlig for feilaktig eller mangelfull informasjon som dets *agenter* gjør seg skyldig i.¹⁵⁶ Lovutvalget har i denne sammenheng uttalt:

*”Dersom opplysningene er ufullstendige, eller blitt gitt på et så sent tidspunkt at forsikringstakeren ikke får rimelig tid til å overveie dem, kan det etter omstendighetene føre til at **forsikringstakeren får rett til å gå fra avtalen. Grov feilinformasjon kan også lede til ansvar for selskapet.**”*¹⁵⁷ (min utheving)

Det uttales også at det vil: *”kunne bli aktuelt med sivilrettslige konsekvenser ved mangelfull informasjon i skadeforsikring”.*¹⁵⁸

¹⁵⁶ Arntzen (2000) s. 35

¹⁵⁷ NOU 1987: 24 s. 55

¹⁵⁸ NOU 1987: 24 s. 53

Ut ifra dette kan man konstatere at dersom forsikringsselskapets ansatte eller deres representanter bryter informasjonsplikten som påligger etter FAL, vil et typisk ansvar for forsikringsselskapet kunne være et erstatningsansvar som antagelig må bedømmes ut fra alminnelige erstatningsrettslige prinsipper.¹⁵⁹ Der forsikringstakeren representeres av en forsikringsmegler, og feilen kan tilbakevises til forsikringsselskapets representanter, vil dette fortsatt gjelde. Det er imidlertid verdt å merke seg at det er en forutsetning at forsikringsmegleren har utført sin opplysningsplikt korrekt for at selskapet skal bli holdt ansvarlig.¹⁶⁰ Har forsikringsmegleren *videreformidlet* feilaktig informasjon fra forsikringsselskapet til forsikringstakeren, vil forsikringsselskapet holdes ansvarlig. Dersom forsikringsmegleren imidlertid har formidlet riktig informasjon men på gal måte, vil forsikringsmegleren etter all sannsynlighet holdes ansvarlig.

I visse tilfeller kan imidlertid forsikringsselskapet også bli sittende med ansvar der feil er begått av forsikringsmegleren. Det vil spesielt være i de tilfellene hvor forsikringsselskapet ikke har kontrollert opplysningene fra forsikringsmegleren. Et tilfelle kan være dersom forsikringsmegleren selv lager informasjonsbrosjyrer om forsikringsdekningen.

Forsikringsskadenemda har en interessant uttalelse.¹⁶¹ Saken gjaldt en forsikret som var i en trafikkulykke, og ble tilkjent 100 % tidsbegrenset uførestønad. Spørsmålet for nemda var hvorvidt det var inntruffet et forsikringstilfelle ved folketrygdens vedtak om tidsbegrenset uførestønad. I forbindelse med behandlingen hos nemda, ble det fremlagt en forsikringsbrosjyre, som var utarbeidet av forsikringsmegleren. Her het det at engangserstatning utbetales etter to års sammenhengende uførhet. Selskapet mener at det ikke er forpliktet av informasjon gitt av forsikringsmegleren. *Flertallet* så seg ikke enig i dette. De uttalte at (sitat):

¹⁵⁹ Bull, *Innføring i forsikringsrett. Utkast til lærebok* (2003) s. 95

¹⁶⁰ Finstad (1994) s. 47

¹⁶¹ FSN 5951

”Det må kunne forventes at forsikringsselskapet kontrollerer den informasjonen som megleren gir kunden om forsikringsdekningen. Hvis dette ikke gjøres, må selskapet ha risikoen for feil i informasjonsmateriellet.”

Nemdas flertall viste til Rt. 1997 side 1807 (Cigna-dommen) hvor det ble uttalt at (sitat):

”forsikringsselskapet må ha risikoen for at informasjon om begrensninger i dekningen ikke kommer frem til forsikrede i tilfeller hvor standardisere forsikringsprodukter markedsføres og selges gjennom meglere.”

Nemdas flertall la dermed til grunn at den nevnte brosjyren må gå foran forsikringsvilkårene ved vurderingen av hvilken dekning forsikrede hadde krav på. *Mindretallet* var ikke enige i dette. De pekte på at det i brosjyren som forsikringsmegleren hadde utarbeidet, var en presisering om at brosjyren ikke var fullverdig informasjon, men kun en kort oversikt. Forsikringsselskapet fulgte uttalelsen.

Uttalelsen er imidlertid kritisert i en artikkel skrevet av advokat i Nordisk Forsikringstidskrift. Forfatteren skriver i kritikken at det er i strid med forsikringsmeglerens uavhengighet at forsikringsselskapet blir ansvarlig for informasjonen en forsikringsmegler gir. Han skriver videre at det er naturlig at forsikringsselskapet er ansvarlig for informasjon gitt av forsikringsagenter, slik tilfellet var i Cignadommen.

Cignadommen, Rt. 1997 side 1807 gjaldt et ektepar som refinansierte et eldre lån. Til dette benyttet de en forsikringsmegler, og de fikk i tillegg tilbud om gjeldsforsikring. Den ene ektefellen ble medisinsk invalid, noe som gjorde at ektefellene ikke klarte å betjene lånet. Forsikringsmegleren hadde utarbeidet en kortfattet informasjonsbrosjyre om forsikringen hvor det stod at gjeldsforsikring var omfattet. Forsikringsselskapet, Cigna, mente at skadelidte ikke hadde krav på dekning etter gjeldsforsikringen, da den medisinske validiteten ikke var på minst 50%. Ektefellene mente at den ervervsmessige invaliditet

måtte legges til grunn. Det var uenighet om informasjonsbrosjyren var en del av avtalegrunnlaget eller ikke. I denne forbindelse uttalte Høyesterett at:

*”når et forsikringsselskap **markedsfører og selger et standardisert forsikringsprodukt gjennom finansinstitusjoner og finansmeklere**, må selskapet ha risikoen i tilfelle informasjon om begrensninger i dekningsomfanget ikke kommer fram til forsikrede”.*

Det ble lagt til grunn at forsikringsselskapets ikke kunne pålegge forsikringstaker å finne frem til forsikringens begrensninger. På bakgrunn av den uklare ordlyden i forsikringsvilkårene, ble forsikringsselskapet dømt til å betale ekteparet forsikring.

På bakgrunn av dette må man kunne si at praksis legger opp til at forsikringsselskapet har en generell plikt å følge opp også forsikringsformidlere, så lenge de selger standardprodukter. Dette vil imidlertid pålegge forsikringsselskapet en meget vidtgående plikt til å kontrollere alle som formidler forsikringen. Det vil i praksis være vanskelig å etterleve, noe som vil kunne medføre at forsikringsmeklere kan videreformidle feilaktig informasjon, uten å komme til ansvar.

8 Beføyelser ved pliktbrudd¹⁶²

I de fleste kontraktsforhold har man som regel mulighet til å gjøre gjeldende flere ulike misligholdsbeføyelser ved kontraktsbrudd. I kjøpsforhold kan man for eksempel være berettiget til prisavslag, retting, omlevering, heving og erstatning.

Forsforml. kapittel 9 regulerer de tilfeller hvor det oppstår *”tvist mellom oppdragsgiver og forsikringsformidler”*. Kapitlet er således felles for alle forsikringsformidlere.

I henhold til forsforml. § 9-1 overlates det til departementet å fastsette i forskrift hvorledes *”tvist mellom oppdragsgiver og forsikringsformidler”* skal behandles. Forsforml. § 9-1 fastsetter videre at *”hver av partene (kan) kreve å få behandlet (tvisten) av kompetent organ”*. I henhold til forarbeidene¹⁶³ er det Forsikringsklagekontoret og Forsikringsskadenemda som er slike kompetente organer. Reglene om klageordningen finnes i forsikringsformidlingsforskriften kapittel 5. Bestemmelsene i kapitlet regulerer sammensetning, retningslinjer, finansiering og at klagenemdas uttalelser er rådgivende.

Nærmere bestemmelser om hvilke misligholdsbeføyelser oppdragsgiveren kan gjøre gjeldende for forsikringstaker, finnes ikke forsforml. Mulige hjemler for slike beføyelser kan være i avtalen mellom partene, samt i de alminnelige kontraktsrettslige regler. Det er imidlertid på grunn av ytelsens karakter begrensede misligholdsbeføyelser som kan gjøres gjeldende overfor forsikringsmegler.

¹⁶² Finstad (1994) 60 flg.

¹⁶³ Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) s. 32

8.1 Oppsigelse av megleravtalen

En mulighet for oppdragsgiver kan være å avbryte megleroppdraget. I den forbindelse er det særlig to spørsmål som er verdt å se nærmere på. For det første er det et spørsmål om dette i det hele tatt er mulig å si opp avtalen med forsikringsmegleren. Dersom det er mulig, er det et spørsmål om forsikringsmegleren i så fall har rett på godtgjørelse dersom megleravtalen sies opp.

I forsikringsmegleravtalen vil det ofte foreligge begrensinger i avtalen vedrørende muligheten til å si opp avtalen i kontraktsperioden. Forsikringsperioden er ofte ett år av gangen, noe som innebærer en mulighet til å fornye forsikringen gjennom megler ved utløp av forsikringsperioden. Ofte vil derfor avtalen mellom forsikringsmegleren og forsikringstakeren gjelde ett år av gangen, noe som kan bli fastsatt slik: *”avtalen løper i ett år og er i denne perioden uoppsigelig”*.¹⁶⁴ Lignende bestemmelser finner man ofte i eiendomsmeglerforhold, hvor oppdraget ofte har inntil seks måneders ”løpetid”.¹⁶⁵

Eiendomsmeglingsloven § 6-5 annet ledd forutsetter at begge parter har rett til å gå ifra avtalen uten begrunnelse. Loven oppstiller heller ikke noe formkrav til oppsigelsen. Når ikke forsforml. har regler om oppsigelse av megleravtalen, synes det rimelig at den samme regel også gjelder for oppsigelse av forsikringsmegleravtalen: oppdragsgiver må ha rett til oppsigelse uten varsel eller begrunnelse.

Dersom avtalen sies opp i denne perioden, vil megleren som regel ha krav på vederlag. Hva dette vederlaget er, vil ofte være regulert i avtalen mellom partene.

¹⁶⁴ Eksempel fra forsikringsmegleravtale

¹⁶⁵ Eksempel fra eiendomsmegleravtale. Årsaken til at perioden for eiendomsmegleroppdrag er 6 måneder begrunnes slik i NOU 2006:1 punkt 9: *”Etter utvalgets oppfatning bør ikke oppdraget i forbrukerforhold kunne gis for mer enn seks måneder av gangen. Er ikke eiendommen solgt i løpet av seks måneder, kan det for begge parter være hensiktsmessig å vurdere oppdraget på nytt”*.

8.2 Erstatningsansvar

Erstatning kan være aktuelt dersom forsikringstaker sitter igjen helt eller delvis uten forsikringsdekning etter at et forsikringstilfelle har inntruffet. Dersom ansvar i ikke er forhåndsregulert i megleravtalen, må spørsmålet om hvorvidt skadelidte kan kreve erstatning hos skadevolderen, løses på grunnlag av alminnelige erstatningsrettslige regler.

For at det skal foreligge erstatningsrettslig ansvar, må de tre kumulative vilkårene ansvarsgrunnlag, enten i form av skyldansvar eller objektivt ansvar, økonomisk tap og adekvat årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og det økonomiske tapet foreligge. Jeg vil av plasshensyn bare ta for meg ansvarsgrunnlaget.

8.2.1 Ansvarsgrunnlag

Spørsmålet er hvilken terskel som må overskrides før handlingen kan karakteriseres som uaktsom. Generelt kan man fastslå følgende: Forsikringsmeglere er *profesjonelle aktører* som skal ivareta oppdragsgiverens forsikringsmessige interesser.¹⁶⁶ Når det er tale om ansvar overfor en oppdragsgiver, vil kravet til erstatningsbetingende uaktsomhet ligge forholdsvis lavt. Det finnes flere dommer som tar for seg denne terskelen.¹⁶⁷

I LB-2008-087925 hadde et entreprenørselskap hadde etter råd fra sin forsikringsmegler forlenget kontrakten med sitt gamle forsikringsselskap. Året etter forhandlet entreprenørselskapet med forsikringsselskaper på egen hånd, og fikk da redusert forsikringsutgiftene med 2,6 millioner kroner. Lagmannsretten fant at vilkårene for erstatning var oppfylt, i det megler ikke hadde gjort nok for å undersøke markedsforholdene før de ga sitt råd. De bemerket:

”Spørsmålet om Marsh er erstatningsansvarlig må avgjøres på bakgrunn av de ulovfestede reglene om erstatningsansvar for yrkesutøvere. Det gjelder i norsk rett et strengt uaktsomhetsansvar for profesjonsutøvere, jf. Rt-2000-679 side 688. Saken

¹⁶⁶ Finstad (1994) s. 63

¹⁶⁷ Se blant annet Rt 2000 side 679, Rt 2003 side 400, LB-2009-194864, LB-2006-25167

gjelder oppfyllelsen av en kontrakt mellom partene, og det er da et vilkår for erstatning at det foreligger kontraktsbrudd, og at megler har handlet uaktsomt.”

Erstatningsansvaret ble som i tingretten utmålt til 1 million kroner, og rådet fra forsikringsmegleren ble identifisert med meglerforetaket.

I tingrettsdommen¹⁶⁸ i samme sak ble det om ansvaret for profesjonsutøvere uttalt at:

“Ansvarsgrunnlaget er ikke direkte regulert i avtalen mellom parten, men følger av alminnelig kontraktsrett. Ansvarsgrunnlaget bygger da på det alminnelige ulovfestede uaktsomhetsansvar i kontraktsforhold. Aktsomhetsvurderingen må bygges på forskrift om forsikringsmegling 24. november 1995 nr. 923 som gjaldt på kontraktstidspunktet. Etter forskriften § 23 skal et forsikringsmeglerforetak drive i henhold til god meglerskikk. Aktsomhetsansvaret for forsikringsmeglere må, på samme måte som andre type meglere, bedømmes strengt ut fra deres rolle som profesjonsutøver, jf. blant annet Rt-1995-1350 og Rt-2003-400. (...)

Det vises for øvrig til de aktsomhetsvurderinger som er fremkommet i rettspraksis, jf. blant annet Rt-2000-679 som gjelder rådgivning mellom en bank og bankkunde. I premissene s. 688 står det at kunden må «som alminnelig regel kunne kreve høyt kvalifisert og høyt spesialisert rådgivning ». Retten kan ikke se at vesentlig andre hensyn gjør seg gjeldene ved vurderingen av aktsomhet i forsikringsmegling.”

Regler om god meglerskikk i forsforml. § 5-2 blir således sentrale faktorer som i realiteten fungerer som en uaktsomhetsnorm for forsikringsmeglerne.¹⁶⁹ På denne måten kan man si at dersom det foreligger kontraktsmessig kontraktsbrudd fra megleren, vil det vanligvis også foreligge ansvarsgrunnlag.¹⁷⁰ Man må derfor se hen til hva som er avtalt mellom partene. Har partene avtalt en vanlig forsikringsdekning, og forsikringsmegleren ikke har

¹⁶⁸ jf. TOSLO-2007-80650

¹⁶⁹ Finstad (1994) s 64

¹⁷⁰ Finstad (19994) s. 64

skaffet dette, vil veien være kort til å konstatere uaktsomhet. Dersom man har ønsket en forsikringsdekning man ikke var sikker på at det var mulig å skaffe, og man har endt opp med en forsikring som var så nært opptil som mulig, men ikke fullt dekkende, vil det være vanskeligere å konstatere uaktsomhet, dersom forsikringstilfellet ikke dekkes av forsikringen.

9 Konklusjon

Som gjennomgangen viser, har det skjedd en betydelig utvikling for forsikringsmeglere de siste årene. Som nevnt innledningsvis er det begrenset praksis om forsikringsmeglere, da flere saker løses ”i minnelighet”. Etter min mening er det behov for en enda klarere avklaring mellom forsikringsmeglere og forsikringsagenter, da dette vil sikre forsikringsmeglerens uavhengighet på en enda bedre måte enn slik reguleringene er i dag.

10 Litteratur og referanseliste

Bøker:

- Arntzen, Andreas i samarbeid med Rune Njøs Jacobsen og Sven Iver Steen. *Ansvarsforsikring*. 1. utgave. Oslo 2000
- Bull, Hans Jacob. *Innføring i forsikringsrett. Utkast til en lærebok*. 9. utgave. Oslo, 2003
- Bull, Hans Jacob. *Forsikringsrett*. Universitetsforlaget 1. utgave. Oslo, 2008
- Finstad, Fredrik Bøckman. *Forsikringsmeglerens rettslige stilling*. Nordisk institutt for sjørett. Oslo 1994.
- Hov, Jo, *Avtaleslutning og ugyldighet*, Oslo 2002
- Lassen, Birger Stuevold. *Kontraktsrettslig representasjon*. 2. utgave. Oslo 1992
- Lødrup, *Lærebok i erstatningsrett*. 5. utgave, 2. opplag. Oslo 2006.

Artikler:

- Dønvold, Sverre Steen. *Forsikringsmeglerens rolle som mellommann*. Nordisk Försäkringstidskrift nr. 3 2006
- ECON-notat nr. 2005-020. *Forsikringsmeglernes rolle og betydning for konkurransen i forsikringsmarkedene*. Oslo 2005
- Hagstrøm, Viggo: *Informasjonsansvar - Om villedning av annen enn kontraktspart*. Tidsskrift for rettsvitenskap 1989
- Langeland, Agnar. *Det norske og europeiske forsikringsmarkedet i forandring*. Tidsskrift For Forretningsjus (TFF) nr. 2, 2007
- Strand, Lisbeth. *EIA-skandalen*. Nordisk Försäkringstidskrift nr. 3 2006

- Asp, Rolf Sverre. *Forsikringsmeglerne skjerper konkurransen*. (Artikkelen er basert på ECONs rapport ”Forsikringsmeglernes rolle og betydning for konkurransen i forsikringsmarkedene”, som er skrevet på oppdrag fra Konkurransetilsynet.)
Annonsebilag utgitt av Norske Forsikringsmegleres Forening
- Winggren, Daniel. *Försäkringsmäklarens civilrättsliga ansvar*. Nordisk Försäkringstidskrift nr. 1 2000

Lover:

- Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven) av 31.mai 1918 nr. 4
- Lov om ansvar for skade som motorvogner gjer (bilansvarslova) av 3. februar 1961
- Lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven) av 18. mai 1979 nr. 18
- Lov om forsikringsvirksomhet av 10. juni 1988 nr. 39
- Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) av 10. juni 1988 nr. 40
- Lov om forsikringsavtaler av 16. juni 1989 nr. 69
- Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven) av 27. November 1992 nr. 109.
- Lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 44
- Lov om allmennaksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 45
- Lov om forsikringsformidling av 10. juni 2005 nr. 41
- Lov om forsikringsvirksomhet av 10. Juni 2005 nr. 44

EU-direktiver:

- Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/92/EF av 9. desember 2002 om forsikringsmegling (”forsikringsformidlingsdirektivet”)
- EØS-avtalens vedlegg IX (finansielle tjenester) punkt 13 b
- Direktiv 77/92/EØF ”om foranstaltninger med henblikk på å lette den faktiske utøvelse av etableringsfriheten og den frie utveksling av tjenesteytelser innenfor

virksomhet som forsikringsagent eller forsikringsmegler, herunder navnlig overgangsforanstaltninger for disse former for virksomhet

- Kommisjonsrekommendasjon 92/48/EØF om forsikringsmeglere

Forskrifter

- Forskrift om forsikringsformidling 09. desember 2005 nr. 1421
- Meglerforskriften av 24. november 1995 nr. 923

Rundskriv:

- Rundskriv 16/2011 fra Finanstilsynet

Retningslinjer:

- Norske Forsikringsmeglernes Forening Etske Retningslinjer for forsikringsmeglere.

Forarbeider:

- NOU 1987: 24 *Lov om avtaler om skadeforsikring*
- NOU 1994:19 *Finansavtaler og finansoppdrag*
- NOU 2002: 21 *Oppsigelse mv. av forsikringsavtaler*
- NOU 2006:1 *Eiendomsmegling*
- NOU 2007:1 *Meglerprovisjon i forsikring*
- Ot.prp.nr.63 (1917)
- Ot.prp. nr. 55 (2004-2005) *Om lov om forsikringsformidling*
- Innst. O. nr. 34 (2007-2008) *Innstilling fra finanskomiteen om lov om endringer i innskuddspensjonsloven, forsikringsformidlingsloven, forsikringsloven mv.*
- Forslag til Europa-parlamentets og rådets direktiv om forsikringsmæglervirksomhed 2000/0213 (COD) av 20.09.2000
- Høringsnotat Kredittilsynet 22. mars 2004

Rettspraksis:

- Rt 1915 side 122
- Rt 1926 side 919
- Rt 1931 side 146
- Rt 1981 side 462
- Rt 1988 side 7 ”Meglerdommen”
- Rt. 1997 side 1807 ”Cigna-dommen”
- Rt 2000 side 679
- Rt 2003 side 400 ”Fearnleydommen”
- Rt 2003 side 1524
- HR-2007-1282-U
- Rt 2011 side 646 ”Deloitte”
- Rt 2011 side 1198 ”Dombås hotell”
- HR-2012-00070-U (sak nr. 2011/2039)
- LB-2005-150175
- LB-2008-087925
- LB-2009-19864
- LB-2006-25167
- RH 1994 side 123
- RG 2011 side 1099
- LG-2011-022519
- TOSLO-2007-80650

Utenlandsk praksis:

- NJA 1992 side 782
- EFTA-domstolens sak E-4/09 *Inconsult Anstalt mot der Finanzmarktaufsicht*
- Atkin J in *Dickson & Co v Devitt* (1916) 86 LJKB 315

Nemdspraksis: FSN 5951

Nettsteder:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31977L0092:DA:HTML>

http://www.finanstilsynet.no/Global/Venstremeny/Rundskriv_vedlegg/2011/2_kvartal/Rundskriv_16_2011.pdf

<http://www.forsikringsmeglerne.no/etiske-retningslinjer>

<http://www.lovdata.no/all/hl-19921127-109.html#map001>

<http://websir.lovdata.no/cgi->

[lex/wiftzsok?bas=rof&emne1=forsikringsmegling&button=S%F8k&sok=fast](http://websir.lovdata.no/cgi-lex/wiftzsok?bas=rof&emne1=forsikringsmegling&button=S%F8k&sok=fast)

<http://www.lloyds.com>